

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Sancti Epiphanii Episcopi Constantiæ Cypri, Opera Qvæ
Extant Omnia**

Epiphanius <Constantiensis>

Coloniæ Aggripinæ, Anno M.DC.XVII.

Eiusdem Epiphaniij Φυσιολόγος D. Consalo Ponce de Leon Hispalensi
Interprete & Scholiaste.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80258](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80258)

SANCTISSIMO D.N. SIXTO V.
PONT. OPT. MAX.

Vm me in tuorum numerum ascueris, Pater Beatissime, tantoque munere obligaueris, id mihi nunc in mentem venit, vt saltem rusticos quosdam villicos imitarer, qui flosculo quoque, aut alio simili symbolo dominis misso, animi sui deuotionem, ingentem quidem illam ac promptissimam, sed ab iniqua & paup̄i fortuna oppressam, testificari solent: Ergo amēnos literarum hortos ingressus (vernant siquidem sub ipso etiam Saturni sidere isthęc prata (inter multos varia ad blandientes gratia, hic sese nobis sancti Epiphanii Episcopi Constantię Cypri obtulit fasciculus, quem non vñgue, sed calamo, & quidem leuiter decerptum Sanctitati tuę offerre non indecorum iudicaui. Tu Pater Sanctissime, quando & litterarum studia semper amasti, & virtutis ac doctrinę genus omne amplexus es, & hisce demum artibus ad hoc summę dignitatis fastigium es euectus, benigna ac paterna fronte humilimum seruitutis nostrę testimonium accipe. Et vero quem à mundanis tumultibus prorsus semotum, ac rerum cęlestium meditationi omnino deditum arbusculę quędam olim delectabant, nunc litterarius iste ramus fastidio afficere non debet. Addo, Pater Beatissime, non omnino fore Sanctitati tuę argumenti genus iniucundum, cum pias quasdam allegorias contineat, quę erudiendo pro concionibus populo apprime solent esse vtilis. Tu vero quantum munere in isto excellueris, & orbis hic, cui diuino numine iam pręes, & tui ipsius typis olim mandatę pręclarę lucubrationes plane testificantur. Diutissime vale, Pater Sancte, ad Ecclesię Catholicę utilitatem, profectum, gloriam. E tua Roma Kalendis Ianuariis. M. D. LXXXVII.

S. T.

Humilis seruus & cliens.

D. Conſalus Ponce de Leon.

S. CYPRIAN
S. EPIPHAN

OPERA

AD LECTOREM PRÆFATIO.

Si quis est, Christiane lector, inter sanctos Patres quorum vel temporum iniuria vel librorum ofuscantia, vel nonisimis hinc diebus prava hereticorum ar. emittita, corrupta, depravatæque ad nos scripta deueni. si quis dico sacrorum auctorum, cuiusquam seduli ac docti hominis diligentiam exposcit, ac veluti efflagitat, deprecaturque: is quidem vnus, iudicio meo sanctus est Constantia vrbis Episcopus Epiphanius: cuius nunc tibi opusculum hoc luci demum redditum exhibemus. Fuit diuinus isse vir, si argumenti in quo versatur excellentiam, si rerum quas tractat dignitatem, si dogmatum ac sententiarum quibus abundat, pondus perpendas, dignissimus profecto qui Christiana reipublica nunquam interiret, cuiusque præclara excelsi ingenii monumenta pura semper atque illibata posteritati conseruarentur. At nescio qua iniqua certe, studioforum sorte effectum est, vt cum in expurgandis illustrandisque aliorum Patrum libris felicem hactenus operam doctissimi viri posuerint, eorumque singulari beneficio pristino nitore restitutos, atque barbarorum hominum iniuriis vindictas illos habeamus, nulla tamen adhuc Epiphania docti cuiusquam viri manus accesserit, inætatque etiamnum scriptorum iste robissimus inter rinas ac blattas consumendus. Nam quæso Græca ipsa exemplaria quot paribus extant diminuta? quot locis vitiatas? quantis quamque fœdis erroribus conspersa? Latina vero translatio, vt de *Περὶ ἑρμηνείας* dicam, (quod in tanta interpretum copia mirum certe est) ab vno tantum homine tentata, eoque parant defuncti manes) nec admodum Græci perito, nec vique adeo sincere ac probæ fidei vt inoffenso pede per illius scripta liceat percurrere. Et certe non tantum incuria & cessatione hac male agitur cum nostro Epiphania: verum & Treneo & Tertulliano, clarissimis duobus scriptoribus, vetustate tamen æque conuenientibus non minima irrogatur iniuria. Nam cum ab hisce fontibus pleræque ille hauserit, nonnulla etiam, verbi verbo reddens expresserit, eo vno correcto atq; emendato ad veros Tertulliani Treneaq; sensus eruendos cōp. nō deduceretur. Itaque primum ab illustrissimo atque humanissimo Guillelmo Sirle. o Cardinal. libellum hunc nactus sum, non mediocre me ab studiosis omnibus gratiam inuiturum iudicauit, si quam primum in Latinum sermonem conuersus, ac breuius annotatimibus (quas ipsa opusculi exilitas exigebat) auctus in lucem prodiret & quod (si exigue ingenii mei vires non obtulissent) in omnes eiusdem auctoris libros tentarem, eam diligentiam in hac minima operum illius particula exornanda collocarem. Verum enimvero bene ac feliciter mihi celsissime existimauero, si quibus & eruditio & otium suppetunt, à nobis admoniti tantam sibi gloriam emanibus elabi, aut ab aliis præcipi non patiantur: verum certatim vnusquisque vicinis (quod aini) luminibus quantocumque obstruere in hac sibi & demandanda & absoluenda provincia totis viribus contenderint. Nunc (quod ipso noui cuiusque operis initio in controuersiam vocari solet) quibus argumentis adducar, Epiphaniū vt esse opus hoc existimem, aperiam paucis. Primum, liquido constat ipsi quæ vel mediocriter in Epiphania versati sunt, opusculi huius phrasim cum reliquis operibus, quæ eius nomine circumferuntur, haud discrepare: quod cum ex omnibus capitibus eiusdem libelli conuincere facile possit, in duobus præcipue, vno videlicet de phœnice, atque altero de serpente id manifestius deprehenditur: nec enim in narratione solum ac re

S. Epiphani. Opera.

ipsa, in *ἀφ' οὗ καὶ καὶ τὰ ἀφ' οὗ* libro 1. to 3, vbi eadem refert, constans sibi est, verum & ipsis propemodum verbis vtrouque vritur. Et certe cum de vna phœnicis historia facilius sit inter horologia (quod aini) quam inter Physiologos conuenire, Epiphanius tamen eadem omnino de hac aue dictis locis constanter narrat, quæ præterea apud alium nullum scriptorem reperias. Deinde cur libelli huius fides suspecta cuiquam esse debeat non video, cum stabili doctissimorum hominum consensione huius auctoris nomine fuerit semper & agnitus & allegatus. certe qui hactenus librorum indices conscripserunt, Epiphaniū Ad Physiologum meminere, & ipse Bibliotheca vitimus scriptor in præfatione libelli de lapidibus, quem ex Græco Latino fecit, ita scribit: Et ego alium etiam eiusdem Epiphaniū non editum hactenus Physiologi titulo librum manuscriptum habeo in quo ex professo ductas animalium numero 39, naturis similitudines explicat: quem alio tempore si diuina fauerint, edam. Hactenus ille. In ipsis autem celebrioribus Orbis bibliothecis eadem fide haberi nullus dubitat, Vaticanam inteligo, S. Marci apud Venetos, Genensem, Messanensem in Archimandricatu, Sancti Laurentii in Scoriato, & omnium vetustissimam Pathmicam, vt omitamus Iacobi Marmoreti in ciuitate Constantinopolitana (quemadmodum refert libellus ille qui Antiquitates Constantinopolitanae inscribitur num. 7.) aliasque complures, quarum fama lectori forsitan obuiosa sit. Accedit conuenientia & similitudo argumenti cum illo nunc à me citato *περὶ τῶν λίθων*, quem esse Epiphaniū nemo dubitat, vbi de duodecim lapidibus, quibus veteri legi sacerdos ornabatur, agit, eorumque allegorias docet. Tandem quod probis ac doctis omnibus omnem prorsus dubitandi occasionem tollet acerrimum est Guillelmi Sirleti Cardinalis amplissimi iudicium: scit mundus duce illo nihil de litteris sinistre censi fieri potuisse. Quæ enim (bone Deus) viri doctrina? qualis cognitio? quantæ ingenij? dicant (dicent proculdubio) qui ex professo tanti viri dotes seculis venturis non inuidebunt: nos qui tanto muneri impares sumus hoc agamus. Non moueor si quis impuritatem lingue, humiliumque dicendi genus mihi obiciat, si verum, quas narrat, incertitudinem noceat, si nihil præter plebeias quasdam atque aniculares fabulas contineri contendat. Nam cum non inficier, si lum esse omnino simplicem ac plane barbarum, abundare præterea quibusdam *δωρατοῖς*, nec semper recte aut cum delectu petitis, non tamen continuo mihi persuadeas Epiphaniū opus non esse, nam vere si quis reliqua huius auctoris opera (vt meminimus) cum hoc conserat, non multo dissimilem stilum deprehendet. Fuit natione Hæbreus, proleptiori præterea atate Græcis litteris doctus, quid mirum si Atticas illas Venetas, quibus magnus Naxianus, quibus *τὸ ἔργον* illud *ἐκείνα*, atque alii abundant, in eo desideres? Diuus certe Hieronymus, Epiphanius (ait) Cypri Salamina Episcopus scripsit aduersus hæreses libros, & multa alia quæ ab eruditis propter res à simplicioribus propter verba lætitantur. Suidas autem Hieronymi verba transcripsit: quod quidem ego sic interpretor, vt res ob doctrinam & eruditionem doctis probarentur; verborum ac phræseos humilitas & inellegantia indoctis placeret. Quapropter istud ipsum euidens quidem mihi argumentum est, Epiphaniū vt opus hoc esse credam, tantum abest, vt propterea adulterinum censcam: maxime cum natuuo orationis vitio communis etiam accessit librorum omnium calamitas, temporum vide-

A licet ac librorum iniurie, qua si quod unquam aliud, adeo la-
cerum ac plagosum opusculum hoc reddiderunt ut in persanandis
eius rudioribus ope Paonte manus opus esse, recte quis existima-
re possit. plurima enim verba, Græca quidem illa atque à classi-
cis auctoribus usurpata, vix à principio litteræ mutatione, post-
modum ut sit, crecescente errore plurimum, in vulgaria quibus Græ-
corum nunc vulgus vitius degenerarunt. Multa irrepserunt,
non paucas, sine quibus orationis sensus percipi non poterat, om-
nino desiderantur. Deinde si quis quas adferre animalium natu-
ras tanquam minus certas obicit, is sciat, apud ceteros eius-
dem argumenti scriptores fere eas omnes reperiri: si que sunt,
que vnum Epiphanius auctorem habeant, non ideo aduersus ip-
sum falsi iudicium prætor dabit. nam & Aristotelem quandiu
culex vivat (ut Mercurius apud Lucianum aiebat) narrantem,
quam profunde sol radios emittat in mare, qualem animam ha-
beant ostrea, ac similia cum admiratione legimus: quem tamen
abliguri o parimonia, & infelicitate in militia, ad quam irruerat,
agentem pharmacopolam primum factum, postea simplices ac
populares homines hisce nugis detinuisse scribit Epicurus. Sed nec
eo nomine reiiciendus est noster Physiologus, quod plebeia quadam
trita, ac in omnium ore versantia adducat. nam certe quicquid à
tanto viro prodit plurimum faciendum est, viro sanctitate, doctrina
antiquitate suspiciendo. Et vero veterum auctorum tanta est
penuria, torque nobis abstulit vetustas, ut minimas quasque eo-
rum reliquias nescigare, & ex hisce sacris rudioribus vel contri-
tissimos lapides & minutissimum puluerem colligere abs re non
fuerit. Tam ut de opella nostra dicam, id re scire cupio, lector can-
dide, hoc nos tantum laborasse, ut Epiphanius quaecumque monu-
mentum non interiret: cetera enim minus accurate tractanda
esse iudicauimus: hacque de causa verba inusitata, pharases mi-
nus communes, lectionum denique varietates, quod aliis nego-
tium faceret, ego non noto: nam certe hospitem me illico agnouis-
ses, sitam nimis assidue loquerer. Id laboris tribuendum est aliis

auctoribus, non quidem nostro Physiologo, de quo tam est manife-
stum quantum & temporis & barbaris manibus licuerit. Quæ et-
iam causa fuit, ut intergræ in eo capita omniteremus: cum videli-
cet tam misere essent deprauata, ut nullo modo intelligi ac libri pro-
poni possent. Scribis quidem interpretes libelli De lapidibus 39. ani-
malium naturas ab Epiphanio explicatas, nobis tamen videre
tantum sicut 36. ex quibus vides im omnibus ob insaniabiles de-
prauatione. Ex his vero que verti, plurima etiam rescavi, non
nulla adiunxi. Quod tamen bonæ fide factum affirmare possum:
Tribus enim exemplaribus adiutus sum, quorum præfido usus id
præstiti. Primum habui ab Illust. Sirleto, secundum ex Biblio-
theca Panormitana, Siculi cuiusdam amici diligentia exscriptum,
tertium, atque omnium emendatissimum, à Francisco Turri-
ano, Societatis Iesu presbytero. Denique nec noster Physiologus ex-
istimandus est is quem Gelasius Pontifex in canone Sanctæ Ro-
mæ Ecclesiæ, inter apocrypha connumerat, & ab hæreticis
conscriptum asserit. nam ille B. Ambrosii nomine, ipso Gelasio te-
ste, præsignatus erat: noster autem nusquam sub hoc titulo, sed
nec Latinus (quale credendum est fuisse opus Ambrosii tribu-
rum) haberetur. deinde ipse se satis prodit, cum nihil contineat ni-
si pium, orthodoxum, sanctum. Superest ut si quid symboli per
hanc nostram lucubratiunculam communibus studiis accessisse
putas, id omne magni illius senis Guillelmi Sirleti, quem hoc ip-
so quo hac scribimus anniuersario die, immensa Christi. Reip. ia-
ctura, ab hoc ærummo laborum studio ad immortalem requiem
aternalque felicitatem vocauit dominus, ut huius, inquam, om-
ni ævo celeberrimi viri, cuius humanitate opusculum istud habui-
mus, piissimis manibus, si quid ex eius lectione voluptatis ceperis,
acceptum referas: sin minus, ingenii nostri (quod quum exiguum
sit vere sentimus) tarditati parcas, & demum ad demeren-
dam litterariam Rempubliam auspicatori Apolline accingaris.
Et vale. Roma. 6. Octob. die, anno Salutis. M. D. LXXXVI.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝ-

ΤΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ, ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΥΣΙΟΛΟΓΟΝ, ΤΟΝ

διελεγοντα περὶ τῆς ἐκείνου γένους φύσεως τῆς

θηρίων τε καὶ τῶν πετεινῶν.

SANCTI PATRIS NOSTRI EPIPHANII, EPISCOPI
CONSTANTIÆ CYPRI, AD PHYSIOLOGVM, QVI

de vniuscuiusque generis ferarum ac volucrum
natura locutus est.

D. Consalo Ponce de Leon Hispalensi interprete & scholiaste.

Physiologus de leone agit primum.

CAPVT PRIMVM.

DE leone ferarum atque animalium rege dicere incipiamus: Iacob enim benedicens Iudæ, Catulus leonis, ait, Iudæ ex germine filii mei: & quæ sequuntur.

PRIMA LEONIS PROPRIETAS.

Cum leo in monte oberrat, & venatorem odoratur, sua ipsius vestigia cauda obtegit; ne illis insistentes venatores, locum inueniant, atque ipsum capiant.

INTERPRETATIO.

Sic Dominus noster Iesus Christus spiritualis leo qui vicit ex tribu Iudæ, radix David, à Patre missus, sui ipsius spiritualia cooperuit vestigia, id est, diuinitatem suam; se enim exinanivit, & in Mariæ ventrem descendit, ut saluaret fraude deceptum hominum genus. Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis: quapropter illi qui ignorabant desuper illum descendiisse, dicebant: Quis est iste rex gloria? Sanctus vero Spiritus; Dominus, inquit, virtutum, ipse est rex gloria.

ALTERA INTERPRETATIO.

Nec aliter tu spiritualis homo, cum feceris elemosynarum, sinistra tua dexteræ opus ignoret. ne te diabolus ex bonis operibus inuoluet, & ad peccandum alliciat.

NOTÆ.

Physiologus. Non mihi constat quis fuerit auctor hic; ab Origene & aliis eodem nomine citatur. Recentiores Obscurum aliquando appellant; vulgus persæpe cum eo, quem vocant Incognitum Psalmorum commentatorem, confundit. Ex Aristotelis forsitan operibus quæ de animalium proprietatibus hic traduntur desumpta sunt, illum enim plurima, quæ non extant de animalibus scriptis auctor est Athenæus: scilicet, Ζωικόν, & Ζώων ἔργον. quorum pleraque & Theophrastus agnoscit.

S. Eriphani Opera.

Ο Φυσιολόγος ἀρχεται λέγειν περὶ τοῦ λέοντος.

Κεφάλαιον Α'.

Δε λέοντα λαλῶντα περὶ τοῦ λέοντος, τῆ βασιλείας τῆς θηρίων ἥτοι τῆς ζωῶν καὶ γὰρ ἐκείνου Ιακώβ εὐλογῶν τὸν Ιούδα λέγει, Σκυμνὸς λέοντος Ιούδα ὕψιστος ἐκ βλαστῶν καὶ τῶν ἐξῆς.

ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ ΦΥΣΙΣ.

Ὅτι ἀπατᾷ ἐν τῷ ὄρει, καὶ ἔρχεται αὐτῷ ὁσὴ μὴ τῆ κυνηγῶν, τῇ ἐρᾷ συγκαλύπτει τὰ ἰχνη ἵνα μὴ ἀκολουθοῦντες τοῖς ἰχνεσὶν οἱ κυνηγοὶ, εὕρωσιν αὐτὸν καὶ ποιμῆνιν, καὶ χαλαρώσιν αὐτόν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅτι καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ νοστής λέων νικήσας ἐκ φυλῆς Ιούδα, ἡ τῆς Δαυὶδ ῥίζα, ὁποσάκις ἀπὸ τοῦ πατρὸς, τὰ νοσῆα αὐτοῦ ἐκάλυψε ἰχνη, τὰ τέτι πᾶσι θεήματα ἕως τῆς σταυρώσεως. κατέπληξε γὰρ ἐν πᾶσι τῆς μαρτίας τοῦ θέν, τῆ σῴσεως τοῦ πεπληρωμένου ἀνθρώπου γένους. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. ἐκ τούτου οἱ ἀγνοῦντες ἀνέστην χατελῶντα, ἔλεγον, Τίς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει, Κύριος τῆς δυνάμεως, αὐτὸς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

ΕΤΕΡΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅτι καὶ σὺ νοστή ἀφάρπτε ποιουῖς τοῦ ἐλεημοσύνην, μὴ ἐπιγνῶντα ἢ ἀεὶ περὶ σε τῆς δεξιᾶς σε τὸ ἔργον, μὴ πᾶσι ἰχνολογῶν σε ὁ διάβολος τοῖς ἔργοις σου τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ἐκάλει σε ὅτι τὰ ποιεῖς.

Nisi mauis secula antequere & Salomonem auctorem facere. Ille enim à cedro, quæ alias arbores proceritate vincit, ad hyssopum usque philosophatus est. 3. Reg. 4. Ioseph. lib. 8. c. 2. Nec mirum, ex innumerabilibus prope eius scriptis illo seculo aliqua supersuisse: nam & illud quod De exorcismis sue adiurationibus ad demones fugandos, inscriptum erat, suo extitisse tempore auctor est Origenes tract. 35. in Matth.

Iacob enim. In eo consistit acolutia sententiæ: quod cum

Dd 3

leo

Jo symbolum fit Christi, Christus autem terum omnium principium, merito à leone incipiendum fit. Citat vero nobile illud de Seltuario eiusque spirituali regi perperitute prædicationem, quæ habetur Genesios c. 49. ad quam (v. ordinarios Patrum commentarios omitimus) videndus Iulius Pomerius Archiepiscopus Tolentanus ad Eruigium lib. 1. adversus Iudæos: qui Christo totius prophetiæ verba per quam eleganter accomodat.

Cauda obtegit. J Meminit huius propositatis & Alianus lib. 11. c. 30. Placitum libro De amantium comparatione: *Leo* (ait) *est* *contortis* *ingreditur* *viribus*, *tanquam* *vagina* *conditus* *intus* *quisque*, *ne* *aciem* *atritus* *retundant*, *ne* *vefigitibus* *notam* *relinquant*: quippe *hac* *vefigie* *invenitur* *unguis* *iudicium* *lenius*, *sed* *in* *tenuia* *&* *cauda* *vefigia* *incidunt*, *aberrant*, *ne* *affligunt* *eos* *venatores*. Idem narrat Ildorus lib. 1. Originum, c. 2. Sunt tamen qui hiberno tantum tempore obfervare leones, dicunt, scilicet quod tunc facilius fit, ex impressis in nive vefigiis lustrum intueri.

Sic Dominus noster.] Eadem leonis proprietate, diuersa tamen allegoria vsus est Nazianzenus in carmine de Virtute, his verbis: -- πρὸς ἀνδρῶν αὐτῆς

Εὐθὺς τ' ἠδὲ κακῶς διαίκεσιν ἰχθῆς· ἀμερσὴν,
ὦ, θῆς κερδαλίος· περὶ ἔω· ἴχνησιν ἰχθία βέλων,
ὦ, κεν θηροπῆρας κολοῦ πλάττει δόλοισιν.

id est, ex Billio:

ALTERA LEONIS PROPRIETAS.

C A P. II.

LEONA mortuum & cæcum edit catulum, iuxta quem defixos in illum habens oculos triduo cubat, his vero transactis leo accedit, & in catulum spirat, qui statim & ad vitam reuocatur, & lumen oculorum recipit. Cum vero dormit, euigilant eius oculi, ita vt venatores ab septem stadiis præsentiat; ipsumque fugit, neque ab illo capitur.

INTERPRETATIO.

Sic gentes, quæ non credebant, per trium dierum sepulcrum & Domini nostri Iesu Christi resurrectionem respererunt, & ad vitam reuocatae sunt. Ante baptismum enim & mortuæ & cæcæ dicebantur: verum à lætæna, id est, ab sancto Spiritu per triduum sepultura obferuauerunt. cum autem leo, hoc est, viuificum verbum uenit, & in ipso Spiritum sanctum inspirauit, ad vitam eos reuocauit, & omnes ab inferno eiecit.

NOTÆ.

Mortuum & carum. Ita edileonem narrat Arist. & Plinius. Sed Plutarchus in questione, *Vtrum Iudai, quod veneretur suum, an quod ab ipso abhorrent, abstinere seius canem*, & ratio ne leonem ab Aegyptiis Soli faciat arri, quod inter quatuor pedes, qui vngues adnoscunt habent, solus pariter: catulos qui cernant, & Democritus, apud Aelianum, inter animalia leonem solum oculis aperitis natus scribit, statim enim a partu strenuum quod proderet. Origenes hunc. 17. in cap. 49. Genesios. locum hunc citat in hac verba: *Phyloglogus de catulo leonis ha scribit: quod cum fuerit natus, tribus diebus & tribus noctibus dormiat. tunc deinde pariter gemitu vel rugitu tanquam transactis abili locus sufficit casum dormientem. Ildoros eandem sententiam ex Origene exscripsit.* Huius vero reiterationem ex eodem Phylogologo adferunt auctores, scilicet quod cum leones calidissimi sint natura, vt eorum fortitudo cum audacia & iracundia coniuncta sit, & iocundus, & fortis animus ex generis temperie humiditate continet, ficitate complexionis & caliditate viscosior redditur, & maxime circa cerebrum preualeant ficitate & animalis spiritu adiuuant vnde neruis obfusctis spiritus excluditur, nec virtutes possunt actiones suas mouere: parentibus ergo rugientibus circa se factum, spiritus per os & aures & meatus capitis ingressi praebent factui motum.

Apertis oculis. Immo nunquam soporem admittere aliqui nar-

DE VRO.

CAP. III.

VRUS, animal omnium maximum, similis est boui, duoque habet cornua in modum ferræ, testæque præ-

*Sape mihi rursus delectum subdolos hostis
Virtutis vitæque adimens, mea lumina fallit;
Ut fera signa pedum qua signis callida turbas,
Hac venatorem virtutis ladat vi arte.*

Dionysius filii. i. caelestis hierarchie ex interpretatione Petri-
 Leonis quidem figura declarare putanda est principatum, robur, in-
 vincibilem animum, vinctumque contendens pro viris (ita ad di-
 vinitatem, que abstrusa est nec explicari oratione valde potest, similitu-
 dine, insistentes prout saluum vestigiorum obcurrit, haereseque
 que angustius, quantum mysteriorum enunciari non potest, vis, que di-
 vinali luce illustrata ad cam ferre potest. Glyca (qui annales ab aet-
 erumundi ad Alexii Pulcri imperatoris vsque tempora scripsit, totum
 hunc locum ab Epiphano mutuae vident habere scriptas. Hec
 etiam dicit, leonem vestigia sua contrahere, quoties ipsam aliquid per-
 sequuntur; vis Dominus noster in terram descendens aduenit, sui
 tempus contraxit, diaboli causa, qui iam dudum virginis obtraha-
 bat.

Carm feceris elemosynam.] Marth. cap. 6. Sed qui intelligi debeat præceptum hoc circa elemosinam facienda modum optime acule explicat Augustinus sermone sexagesimo de Tempore: quo loco dexteram, Amorem Dei interpretatur, Sinistram vero, à qua cavendum est nobis, Vanitatem & cupiditatem seculi, Simili tropologia vsit fuit Origen. Homil. 18. in Marth. Gregorius Magnus 1. Reg. 14. Ambrosius sermone 8. super psalm. 111.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΦΥΣΙΣ ΤΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ

Κεφάλαιον. Β΄.

Οὗτοι πᾶντα τοῖς αὐτοῖς σκηνοῖσι λήσαν ἀποπύ-
τε· καὶ τὸν πυλῶνα ἐμβλέποντα, ἀποκα-
τέστη· ἀποστέχοντα αὐτῷ πεπιπνον, μετα δὲ τὸ συμ-
πληρωθῆναι τὰς τοῦ αὐτοῦ μέρας, ἀπεστέλγει οὐρανὸν
ἐφ' ἡλίου· ἐμφυσῶντας αὐτῷ, καὶ εὐθὺς βλέπει τὸν ὄψιν
οὐ καίματα, γρηγοροῦντα αὐτῷ ὀφθαλμοῖσι καὶ πᾶσι
βημάτων τῷ κινήσει· ἀποστέλλεται καὶ ἡ ἀσθρόνη-
σις, τὴν μηνόμενόν αὐτοῦ.

ΕΡΜΕΝΕΙΑ.

ΟΥτως τα πάντα εἰην δι' τῆς περιμέρου ταύτης
 καὶ ἐγένετο τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς χερσὶν αὐτῆς βαλόντα
 ἐκποσίστην αὐτὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος νεκρῶν το-
 ῦ πρώτου νόμου. καὶ ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ σώματος λαμψῶν, το-
 πῆτιν, καὶ τὸν αἵματι πνεύματος ἕως τῆς περιμέρου ταύτης,
 ὅτε δὲ ἦλθοι ἀπὸ τοῦ λαοῦ, τοῦ πενήτη, ὁ ὢν λόγος, καὶ
 βύρσησιν αὐτοὺς τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, ἐκποσίστην αὐ-
 τοὺς καὶ ἀπὸ πάντων αὐτῶν τοῦ αἵματος.

rant. Aelianus caudam etiam cum dormit mouere ait, vt ostendat
se non omnino dormire: apertos tamen habere oculos, & Plutar-
chus dicto loco tradit. & Iſidorus, & recentiores plurimi.

Sis gentes. Pulchra est allegoria: nam Chrifti erudione feptu-
rata & gloria exurectio, typus fuit exurectionis noſtre: ne
eius tantum qua in fine ſeculorum a morte corporis ad immor-
talem vitam reſurgemus, fed cuius virtute per ſacram ſauſcram
ad nouam iuſtitie vitam ex peccatis morte viuſicamus. Trina e-
nim in aqua emerſio, triſulque ter facta eſt qua emerſio denotat
feptuſata & glorioſe exurectionis myſticum denotat. Id miſe
explicuit Apoſtoli: *Conſequi*, inquit, *ſumus cum illis per baptiſ-
mum, ut quo modo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris illi*
& non in nouitate viſu ambulemus. Aug. ſermone 48. de Iuda: *Pr-*
miſimus Chriſti nobis eſt ſepulchrum, in quo peccatis morimur, crimi-
nibus ſepelimur, & veteri hominis conſcientia reſurgens in alio dei
natiuitatem radiuſus inſantia reparatur. Fulbertus Carnotenſis
epiſcopus totam allegoriam (quam omnes Ecclie Patres præcipue
tamen Origenes in Paulo, & Baſilius in ſermone de Baptiſmate
agnouit) ſulſtactauit in epiſtola ad Adeodatum. *ſteus*, in-
quit, *Domini noſter Ieſus Chriſtus tribus diebus & tribus noctibus*
corporaliſſe ſub terra ſepulchro conditus fuiſſe deſcribitur: et ſignifi-
catur quod cognato terra elemento trina viſe demerſus eſt, ac ſimili-
ſimiliſe imitatione myſterii dum demerſus eſt ſepulchrum, dum educitur ſur-
ſcitatur. Videndo de hoc ſiſſimus Ludouicus Legioſenſis Auguſti-
nianus. In libro de nominibus Dei,

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΥΡΟΥ.

Κεφάλαιον. Γ'.

ὁ ἄνθρωπος μέγιστον ὅστις ζῶν πολὺ ἔσται. βάλλει τὰ
ἐπερὰ, βοὶ ὡς ἀπλήστους, δύο κέρματα ἐν ἑαυτῷ

omni

A omnibus animalibus terribile aspectu : itaque proceras arbores quatenus, illas dissecat, ramosque præcindit, nec effert illum animal illo fortius. Pascitur non longe ab Oceano, continuo vero ut bibit, veluti ebrius ludit, cornibusque tanquam bos terram petit. Erit autem illic arbor dicta Tanus, viti similis & alba ranis, quos cum vrus, capite concutit, cornu vincitur. Accedit itaque venator, & cornu alligatum deprehendit, illumque opprimat.

INTERPRËTATIO.

Tuigitur, ô spiritualis homo, considera quanto te
vro generosiores fecerit Deus: loco enim duorum cor-
num, duo tibi dedit testamenta, nouum videlicet & vet-
us, quæ cornua sunt contra potestates aduersas, vt ne
te circumueniant diaboli: ait enim Propheta: *In te inimi-
cos nostros ventilabimus cornu.*

ALTERA INTERPRETATIO.

Oceanus copiam diuitiarum significat, Tanus vero vitæ voluptatem, qua implicitus homo fidem negligit. venator igitur, hoc est, diabolus, illum aggreditur, quem voluptatibus mancipatum, fidemque negligentem inueniens, in suam potestatem redigit.

NOTÆ.

Frus.] Vox est Gallica, si Macrobio credimus: siluestrem bonem plerique interpretantur, aliqui bubalum vocant, nonnulli eum bisonte confundunt: alii illos esse volunt quos rhizes ex Iphicrate vocat Strabo. Apud Albertum *urnus* legitur:

In modum ferræ.] Figura cornuum vti diuerſa eſt à boam noſtrorum cornibus, ſed eximæ magnitudinis, & ex quibus pocula, quæ in maximo precio ſunt, confici auctor eſt Cæſar lib. 6. belli Gallici: Plinius ad plurimas alias delicias conferre ſcribit, quas item narrat.

Nas longe ab Oceano.] In Hercynia filua) ea est in Germania. Nigram filum hodie vocant) vnde nasci dicitur loco scripti Cælar: Strabo apud Hesperios Aethiopes in omni Spectationis plaga. (fi eodẽ cum bifontibus esse dicamus) Solinus: Seruius l. 3. Georgico- rum in Pyrenæo monte, ac proinde vnde dicitur dicitur: cui et Ifidorus confensit. De illorum vi ac velocitate plura apud præcitos auctores. Ifidorus arbores solidas, et armatos milites cornu. eos alleuare ait.

TAMUS.] Siue *Tamus* : utrumque enim legitur in Græco exemplari. Latine vocem usurpat, quam Græci αἰμαλινόν, siue αἰμαλινόν vocant soluta compositione: siue, ut quilibet placet, οἰμαλινόν vocant. Plinius fertur, taminium vnam, vitem ipsam, falciferum appellat. Ex eam est vitium generis quæ Theophrastus & Dioscorides αἰμαλινὸν δένδρον vocant, ideoque Phylologus hic λαοκράδινον appellavit, quod nos *tamus albam* reddimus. Ea credibile est vitis cornu impedit; lento enim quodam

DE ELEPHANTE.

CAP. IV.

Elephas maximum est animal, proboscidemque habet, quiaque ipsum adoriuntur animalia, percutit. hac bibat & potum sibi subministrat, non enim habet compages, propensiusque paciscitur, genua haud incurans. Femina herbam quam mandragora dicitur, quatit quam gultat, & coeundi cupiditate accensa, ad maremque properans, illam ipsi offert. Mas vero ut comedit, ardet libidine, & femina miscetur.

ὁρίον, ὁμοίᾳ ἔχον αὐτὸς τῇ ψευδείᾳ τοῦ πατρὸς τὰ
 ῥῶα, ὥς τε τὰ μεγάλα δένδρα διακρίνομενος τοῖς κέρα-
 σιν διαστρίβει· κλωνοποιεῖ, καὶ ἐκείνῃ τῇ ἡνίκα δ' ὕδατος
 φανταῖ ποτίζου· πέμπει δὲ οὗτος ἔρος περὶ τὸν
 τῷ ἄκρῳ, καὶ ὕψους μετρίσκει, καὶ παλαίαν τοῦ
 γένι τοῖς κέρασιν ὡς περ βοῆς, ἐστὶ δὲ ἐκείνῃ ἐξορῇ ὁμο-
 λογῶν ταῖς, κλήματ' ὁμοφασιν ἔχουσι λευκο-
 κλων· καὶ κηφιδῶνος οὗτος ἔρως τοῦ πατρὸς
 τοῦ ἐκείνῃ ταῖς ταύρος, τὸ κέρασ' αὐτῷ δίδεται ὑπὸ
 αὐτοῦ. τοῦ γενεῶν τοῦ γαροφύλου τῇ κλωνίῃ, καὶ ἐν-
 ελκτοῦ ἐμπεπιδὲ μόνον τῇ κλάτῃ, κρατεῖ αὐ-
 τόν.

ΕΡΜΕΝΕΙΑ.

Καὶ σύ οὐ νοεῖς ἀνθρώπου, νόησον ὅτι ἄρ' ἔγωγε γυναιότε-
ρόν σε ἐπιούσῃ· ὁ θεός. αὐτὴ δὲ τῇ κερατῇ δέδωκε σοί
τας δύο ἀλφεικας, τὴν τι, παλαιὰ καὶ νέα ἀλφει-
κη, κερατὸν εἰς τὰς ἀναπὰς διωάμεις, ἵνα μὴ παρο-
σθῇς ὡς εἰς τὸ πόντος. εἶπε γὰρ ὁ παροφθιτης, Ἐν
σοὶ τὰς ἐχθρας ἡμεῖς κερατῶμεν.

ΕΤΕΡΑ ΕΡΜΕΝΕΙΑ.

Ωκεανὸς ἐπιμύεται τὸ μέγεθος τοῦ πλόνου, πάντες ἡ ἰδοὶ τοῦ βίβ. ἐμπλοκομένη ὁ ἀνθρώπος εἰς τὰς ἡδονὰς ὅτι βίβ ἀμελεί τῆς πίστεως, ἐσθ' ὁρῶντος δὲ ἰκμῶν, τὸ τέτοιον διαβόλου, καὶ εὐρίσκοντος αὐτὸν συμπλοκομένην καὶ ἀμελοῦντα τῆς πίστεως, χατακρινεῖται αὐτὴ.

& glutinoso succo madet. Hæc dum videret Latinus Latinus meus, vir eruditione, doctrina ingenio præstantissimus; Vri cornu vitis huius ramus implicari facile posse nos admonuit; iconemque demonstravit tortuosus & spinis valde ramis. Sic in omni genere litteraturæ excellit.

Duo testamenta] Nota est allegoria; quam in illud, *Vidi aliam bestiam ascendentem de terra, & habebat cornua duo similia agni*, Apocal. 13. usurpat Augustinus.

[illegible]

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣ.

Κεφάλαιον Δ'.

ΕΣΤΙ γὰρ ὁ ἐλέφας μέγιστον ζῷον, περὶ σοοκίδα
 ἔχον τὴν ἀφ' ὧν τὰ ἐσθλὰ ἔμμενα αὐτῷ ζῷου
 οἰσὶν καὶ τὴν βρῦσιν καὶ τὴν ποσὶν ἀφ' ἧς περὶ
 σοοκίδα αὐτὴν ἐστὶν αὐτῷ οὐ γὰρ ἔχει ἀρμῶστας ἐν
 κύβασιν μετὰ καὶ οὐ κατὰ τὴν ῥάτταν, ἡ γὰρ ἐστὶν ἰσχυρὴ
 βολάνη πῶς λεγόμεναι μακροφάρμακα, καὶ μετὰ αὐτὴν
 ἐξ αὐτῆς εὐψέας πυρὶς καὶ πορεύεται ὡς ῥέων ἀφ' ἧς
 παρατείνονται κομίζεσθαι αὐτὴν βολάνη καὶ μετὰ αὐτὴν
 ἄλλαι ἐξ αὐτῆς εὐψέας πυρὶς καὶ σὺν βίβλῳ τῇ γὰρ

A Iam cum instat pariendo tempus lacum ingreditur, pertentatque aquam: qua mammillas vsque pertingente parit. si enim in terram ederet foetum, haud eleuari posset, cum membrorum compagibus careat.

INTERPRETATIO.

Manifestum est, primum parentem Adamum, non vt Euam obedientiae lignum praegustasse: illa enim dedit viro, qui vt comedit, sensit praecceptum Domini transgressum esse. Quis igitur partus? peccatum: & lacus vbi perierit quis? Paradisus.

NOTAE.

Proboscidem habet. Multus est (vt ait Physiologus) elephanto proboscidos vltus: quam & manum, & natem Aelianus, Plinius, & Aristoteles vocant. Mandunt, ait, *spirant, et bibunt, odoranturque haud improprae appellata manu.* De elephantis Porci Indorum regis narrat Alexandri historia illos arma virosque corripuisse, & rectoribus manu, id est, proboscide, tradidisse. Apud Iobum cap. 40. multa scituque digna de Behemot: quo nomine elephantem designari, petiti docent. illustrat autem Iobi locum splendidissimum Hispaniae nostrae lumen Benedictus Pererius lib. 4. Commentariorum Danielis.

Mandragoram. Recentiores locum hunc ex auctore obscuro citant, & addunt, Orientem versus, ad proximum Paradiso locum, vbi haec verba inveniuntur, elephantes proficisci. Vincentius: *Proli operam datur, orientem versus pergunt, ad proximum Paradiso locum, vbi inueniunt mandragoram femina prior gustat, dein inde perueniunt ad ea mas, sic miscetur, et femina concipit.* Vbi interitum noto, deprauate forsitan ex Physiologo adduci vocem Orientem, aut interpretum, aut librarium incuria, & pro ea reponendum esse, Occidentem. Theophrastus enim libro plantarum 6. cui & Plinius addit, de modo colligendi mandragoras agens, sic ferme scribit: *Circumferunt mandragoras gladio, secantque, ad Occasum spectantes, iubent et alium saltantem tripudio circumagi, multaque de veneris vltu et re dicere.* Nisi velis ad Paradisi situm vocem Orientem referre. Inde autem proprietatis huius ratio tracta est, quod mandragora ad ciendos amores facultas inesse credatur, ideoque (auctore Dioscoride & Galeno) Circæa nonnullis appellatur, denominatione videlicet sumpta à Solis & Persees nimphae huius nominis filia, quæ consuevit philorum peritissima fuisse dicitur. Quare insecundis mulieribus vtile esse plantæ huius usum vulgo plurimi arbitrantur, illo maxime Genesios loco adducti, vbi pro mandragoricis pomis vltus notis cum Iacobo concubuit Lia à sorore Rachel pacta est. hæc vero (quæ eo vsque sterilis fuerat) non multo post concepit. Accedit, in hac planta matrem & feminam manifesta expressione sexum reperiit, ac propterea *αὐτὸς γυνήκεος* ad Pythagoram appellata. Sed Augustinus lib. 22. contra faustum huius opinionis vanitatem scite arguit, plaque tropologiae forum Genesios locum interpretatur. Cum nec desint, qui Hebræam illam vocem, pro

DE CERVO.

CAP. V.

D CERuus similis est siluestri capræ: illius cornua tribus ramis distinguuntur, vt & triplex est eius vitæ reparatio. Viuit enim annos quinquaginta, nemorumque siluas, & montium valles, vt velocissimus cursor contento gradu perlustrat, serpentiumque cauernas odore indagat; & sicubi serpens delitescit, è vestigio subodoratur, statimque nares ad limen cauernæ admouet, halitumque trahit: prodians igitur serpens in fauces cerui sese ingerit, ille obuium deuorat. qua de causa appellationem fortius est, videlicet quod ex imo serpentes ad se attrahat. Postquam autem serpentem ex cauernis cepit, illico ad aquarum fontes decurrit: quod si trium horarum spatio aqua se explere non potest, moritur: sin autem aqua potus obtingat, ad annos denuo quinquaginta vitam protrahit. Vnde propheta David: *Sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum sic desiderat anima mea ad te Deus.*

INTERPRETATIO.

Tu igitur, spiritualis homo tres habes restaurationes, baptismum scilicet in corruptionis, filialis adoptionis, gratiam, atque poenitentiam. si quando serpentem, id est, peccatum intra cordis recessus deprehenderis, ad

ἐσθ' ἡ δὲ ἡ κεφαλὴ τῆς κεφαλῆς, εἰς βάλει ἐπὶ τὰ λείμνην τῶν ὕδατος, τὸ ὕδωρ καὶ ταμεύσεται ὡς τὸ πλῆθος αὐτῶν τοῖς μαρτύροις, καὶ αὐτὴ γενήσεται ὡς ἡ γὰρ πέτρα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀδυνατῶν ὁ σκύμνος ἐκέρχεται ἀμύμονος ἀρμύων.

ERMHNEIA.

Πρόδλον δὲ ἐπὶ ὁ σκύμνος πλάσας Ἀδὰμ ἐκ τῆς ὕδατος ἡ εὐαγγελιστὴς ἐξ ὅλου πνεύματος τοῦ πνεύματος καὶ τῆς εὐαγγελιστῆς, ὅπως μετὰ τὴν γένεσιν εὐαγγελιστῆς καὶ πνεύματος ἡ δὲ γενέσεται. πὶ δὲ ἐγένετο, τὸ δὲ ἡ δὲ γενέσεται ἀμαρτανήν. πὶς γὰρ τῆς γενέσεται λίμνη, ὁ πνεύματος.

qua Latinus & Græcus interpretes, *mandragoras* reddidit, magis propria illa significare illud, eodemque modo vertendum dum censcant Canticorum illud: *Mandragora desiderium cordis meum, &c.*

Ardes libidinis. Recte hoc addidit, vt getmanius mysticum sensum eliceret. Eū enim vetiti pomi libidinosa voluptas generationis opus natura conseruata est, qua alias omnino caruisset. Vide Nicetam doctē de hoc differētem in Nazianz. scholio II. orationis de Baptismo. Quinimo Adamus quamdiu in Paradiso fuit, Euam non cognouit, vt Epiphanius noster lib. 2. Contra hæreses, Tertullianus de velandis virginibus, & alii plures tradiderunt. Hinc porto orta est celebris illa quaestio (quam aduersus Iovinianum elegantissime tractat Hieronymus, & circa quam à Latinis patribus Græci dissentiant) *Virum in Paradiso genitum esse, si nemo peccasset, vel virum contra actum libidinis pugnatum illic fuisse, traditio capitatis:* his enim verbis proponitur apud Augustinum lib. 13. Ciuitatis, cap. 23. Videndus ad idem Moses Bar-Cepha Syrus in libro de Paradiso cap. 25.

Constat primum parentem Michaelus Glyca cuius mentionem fecimus, in hunc Epiphaniū libellum sine dubio incidit, intergrum enim hoc caput operi suo inseruit, in hæc verba: *Nec ad venerem (ex fide porro Leuencclai) elephantes accedit, quemadmodum harum rerum periti tradunt, nisi mandragoram degisset, nam prius quam hoc fiat, nullam coitus libidinem experitur. Quapropter femina sumptam mandragoram comedit, candemque mari porrigit, et hoc pacto ad consuetudinem venere accedit. Hoc autem manifeste refertur ad homines illos primum conditos debet: nam et ille aut ligni vultus de generatione, libidinibus superiorem erat. verum post eam, cum Eva rem Adamus habuit, etque Cainum peperit. Hæcenus Glyca.*

Peccatum. Paulus ad Romanos 1. Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit: et per peccatum mors et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Insignis autem extat apud Theophrastum Nicæum locus in elegantissima epistola De sacerdotio ad clerum, vbi mala quæ ob peccatum Adami humanum genus conseruata sunt, eleganter recensentur. Verum cum huius epistolæ, aliarumque huius patris quæ nondum euulgatæ sunt, editionem iam vigeam, hæc tunc ex fonte candido lectori haurire licebit.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΑΦΟΥ.

Κεφάλαιον Ε'.

H ΕΣΤΙ δὲ ἡ ἐλάφος μορφῶσιν ἔχουσα ἀνθρώπου καὶ δόξας τὸ δὲ κέρα αὐτῆς τρία, κατὰ τὰς τρεῖς ἀνακαρίους. Ἡ δὲ ἐστὶ πεντήκοντα, καὶ ἀνακαρίως ὡς καλὸς δρομέως ὡς νάπας τὸ ὕδωρ, καὶ τὰς φάσγας τὸ ὄρεον, καὶ ὁ φράγεται τὰς ὁπὰς τῆς ἐρπύ, καὶ τὸ ὄρεον ὅππῃ ἀνακαρίως τὰς φάσγας γινώσκει, καὶ εὐθὺς πὶ τῆς πύλας αὐτῆς ἐπὶ τὴν γύρα τῆς ὁπῆς, καὶ αἰαρεῖ τὴν πύλαν, καὶ ἐξῶν ὁ ὄρεος εὐθὺς εἰς τὴν λάρυν τῆς ἐλάφου, ἡ δὲ κατὰ πίνει αὐτὸν. Ἀφ' οὗτο ἐλάφος ὀνομάζεται, ἀφ' οὗτο εἰνὸς τοῖς ὄρεος ἐκ τῶν βάλους. τρεῖς γὰρ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὕδατων, καὶ ὡς μὴ τρεῖς ὄρεος γινώσκει τὸ ὕδωρ, τελευταῖα εἰ δὲ ἐρπύ, πάλιν ἡ ἐστὶ πεντήκοντα. Ἀφ' οὗτο εἰπὶ ὁ φάσγας. ὅν τὸ ὄρεον ἐπὶ τῶν ἡ ἐλάφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὕδατων οὗτος ἐπὶ τῶν ἡ ψυχῆ μου πρὸς σὲ ὁ θεός.

ERMEMEIA.

Καὶ οὕτω, νοτὴ ἀνθρώπου, τρεῖς μὲν ἀνακαρίους ὄρεος τῶν πηγῶν τῶν βάλους καὶ φάσγας, ἡ δὲ τὸ ὄρεος τῆς ὁπῆς, καὶ ἡ μεταοία καὶ ὅτε εὐρὺς τὸν ὄρεον ἐπὶ τῶν φάσγας (τὴν τῆς ἀμαρτανῆς) δρομῶντος χρεῖται

fontes

que fouet, complectiturque, & nimis oculis fauciat, perforat itaque illum latera, & illi moriuntur. post tres vero dies accedit mas pelecus, & mortuos inuenit pullos, & valde angitur doloreque impulsus proprium latus percussit, ac cecidit, emanatque sanguis quem super mortuorum pullos vulnere infundit, qui sic vitæ restituitur.

INTERPRETATIO.

Sic Dominus noster Iesus Christus cuius latus lancea aperuit, continuoque sanguis & aqua exiit, super mortuos filios hoc est Adamum & Eam ceterosque prophetas & super omnes mortuos sanguinem suum fudit, vniuersumque mundum illuminauit, & per triduanam sepulturam ac resurrectionem suam ad vitam illos reduxit, quapropter per Prophetam dixit: Similis factus sum Pelecani solitudinis.

NOTÆ.

Pelecanus.] Hunc Plinius Placem, Cicero Plataeam, Hieronymus & Eucherius Onocrotalum vocant: pietatis autem in filios Aegyptii theologis symbolum fuit, cuius rei causa ex Horo colligitur, qui circa illarum venationem ita fere scripsit, *Pelecanus nificat in scrobe in terra, quod non ignorantes aucupes, bubulo stercore locum circumlinunt, ignemque succendunt: ea vero fumum aspiciens aggreditur ignem alui extinguere, verumtamen ei tantum abest ad extinguendum afflatus, ut magis magisque sua tanquam ventilatione incendat, idcircoque alui exussus capitur.* Aelianus autem ea ratione hunc Pelecanorum aduersus filios auorem coniecit, quod (idque & Herodius etiam facere ait) cum aliunde cibum non suppetit, esculenta quæ prius ederant euoment, & in educandos foetus conuertunt, pullosque imperitis ad volandum duces sint. libr. 3. Historie cap. xxii. Sed horum in Aristotele nulla penitus mentio: frequentior vero de Pelecanis est *πῆσι πετρεῖσι θροῖσι*, id est, fluuiatilibus, tam in loco *σφίθων* *καὶ ἀνθρώπων*, quam *σφίθων* *καὶ ἀνθρώπων*. ubi docet, quo modo solidas conchas deuorant, & earum testis abiectis edant. Simile quid est apud Cyrrillum in Iambis:

Τὸν πελεκανὸν αὐτὸν λόγῳ τὸ εἶδος
Αἰνῶς θινεῖς ἀνθρώπων καὶ πετρεῖς
Καὶ χαλκῶς τεύχεα, ἔκαστα πικρὰ φάρμακα,
Πρὸς τοὺς ἀπλήτους ἀρτίους τοὺς ἰχθύων· *Quæ sic forsan reddi possunt.*

*Quis platalearum rostrum in modum lanceæ
Externis aperuit longisque hastilibus,
Et voraginem ipsi aperuit omnium
Ad inexplēbiles rapinas piscium*

Perforat itaque.] A serpentibus Pelecanorum filios occidi, & parentum sanguine viuificari auctor est Hieronymus, siue epistola ad Theodidum auctor. Ab Isidoro cap. de Auiibus, in hunc modum hac de re agitur: *Fertur si verum est, Pelecanum occidere natos suos, eoque per triduum lugere, deinde scissam vulnereque aspersione sui sanguinis viuificare filios.* Badem fere sunt apud Augustinum in commentario ad psal. 101. & Greg. super Psal. V. Penitential. Ex Alberto, autem idem fere colligitur, nisi quod a filiis prouocatos parentes (quos illi mox, vt adoluerunt, in faciem percutiunt) impatientes iniurias, colaphis rostrorum eos cadere, & interficere dicit. quibus addit, post sanguinis effusionem adeo debilitari Pelecanum, vt de nido exire non valeat, & pulli pro sua ac parentis cibatione euolare cogantur. Verum horum quidam propter ignauiam aut impietatem in parentem, exire nolunt, & pereunt, quidam autem seiplos quidem pascunt, parentem vero penitus negligunt, qui vt conualescit, pios filios nutrit, impios vero abiicit, & contemnit. Sed isthæc (vt & ipse Albertus agnoscit) nullo aut experimento, aut vetere probato testimonio affirmari possunt. Quare verius puto hanc Pelecani figuram rostrum pectus fauciantem ad supra pullos sanguinem infundentem, pro

DE PERDICE.

CAP. IX.

Perdix proles fecunda est. constructo enim nido singulis diebus oua parit. nec vero proprii ventris sufficit illi foetus, verum aliarum auium discurrentes suffuratur oua, & ad nidum suum illa defert.

INTERPRETATIO.

Sic tu, spiritualis homo, si multas feceris elemosynas, ne tibi satis esse putes, sed ad alia præcepta festina, & nidum tuum abunde imple, hoc est, cor tuum expia, & te aduersus contrarias potestates valde muni.

φυλάσσει τα τέκνα & ἀεὶ ἀλλοτε αὐτὰ ἀπαρ-
μόν & κολαφίζουσα ἐν φιλήματι ὅπως ταῖς πλευραῖς
καταρτάζεται, & πελευπῶσι καὶ μετ' ἡμέρας τῶν πα-
τρων αὐτῶν & τῶν ἀρρέων πελεκανῶν, & ἐν ἐλπίσιν αὐ-
τῶν πετρίκατα, ἀποφύεται τὴν καρδίαν λίαν. πετρίκα-
τα δὲ τῶν πόνων, κολαφίζει ἢ ἰδίαν πλευράν, καὶ
ὅπως αὐτῇ ἐμπνέει, & καταρτίζεται αἷμα. ἐπὶ τῇ καρδίᾳ
πληγὰς τῇ πετρίκατῶν νεοσάν, καὶ ὅπως ζωοποιῶ-
ται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὕτω καὶ ὁ κύριος ἡμεῶν Ἰησοῦς Χριστός, λόγῳ τῆς
πλευρᾶς αὐτοῦ ἰδίᾳ, καὶ εὐφρίας ἐξήλθεν αἷμα, καὶ
ὕδωρ ἐπέταξε τὸ αἷμα ἐπὶ τοὺς πετρίκους νεοσάν,
τοῦτέστι τὸν Ἀδάμ, καὶ τὴν Ἐβάν, καὶ τοὺς λοιποὺς
σοφῆτας, καὶ ἐπὶ πάντας γαίνοντας καὶ ἐφάρισε τὴν
οἰκὴν αὐτῶν & ἐζωοποίησεν αὐτοὺς διὰ τῆς πετρίκα-
ταφῆς, καὶ ἐγέρεσεν αὐτῶν. διὰ τὸ ἐλπίσιν αὐτῶν
σοφῆτας. Ὁμοίωσιν πελεκανῶν ἐρμηνεύω.

arbitrio pictorum hucusque nobis exhibitam, nec vllam huiusce naturæ autem vquam esse: partimque ex Aelian loco de pietate eiusdem aus in filios, partim ex Horo, qui vulturem scripte fœmora fauciare, & ex fluenti sanguine pullos pascere, hoc omne fuisse efficium. Quod & Hebræorum sententia comprobatur, qui facientur ingenuæ, nescite se que aus sit Pelecanus. At liberum esto (quid enim impediamus) & inuenitis pro libro vti, & nova (si cui placuerit) etiam addere.

Sic Dominus.] Nulla est in suggestis analogia hac fœcedior in exculis autem homiliaris tertio quoque verbo, quin & in ipsis templorum, suburbium ac rusticorum prædiorum parietibus, post Christum crucifixum Pelecano proximus datur locus, vt notissimæ scilicet redemptionis nostræ adumbrationi. Bene quidem: Christo enim Saluatori inmiscere prædicta huius aus naturæ conuenit. Nec multum interest, si de illius veritate dubitetur. Augustinus post Hieronymum tropologiam omnem, eleganter ethi cum præfatione semper, vt virum scientissimum decebat, illustrauit. Sed quomodo congruat Christo (inter alia ait) quod ipsa parens Pelecanus occidat filios suos? An et illi non congruit: Ego occidam, & ego viuificabo: ego percutiam & ego sanabo. An vero Saulus persequitur moreretur, nisi de celo percuteretur? Aut prædicator excitaretur, nisi illius sanguine viuificaretur? Et Michaelis Glyca cum de huius aus pietate in lobolem agit, & fere, quæ diximus adferat, ita ad Christum illum comparat: Etenim Pelecanus est ipse Christus, nidus, paradysus, pulli, primum conditi homines, serpens insidiator, ipse Diabolus, virus serpentis, fraus diaboli, mors, a Deo diremptio atque separatio, paternæ affectio. Ad dei verbi facta nostrum causam naturæ humane assumpto, alarum supra pullos expensio, Christi super conditos illos primum homines in crucem sublatio, laterum passio, diuini lateris punctio, quam sequitur æstus sanguinis vitæ fontem continentis distillatio.

Ad vitam illos reducit.] Paulus ad Hebræos 10. eleganter explicuit, quis fuerit passionis Christi effectus: nam ethi sancti illi antiqui patres in fide venturi Christi, iustitiaeque operibus æternam salutem meruissent, tamen quo minus illam adipiscerentur, commune naturæ peccatum obstat. Hoc itaque sanguine, & passione Christi remouit est, post cuius sacrosanctam resurrectionem cæli aditus paruit: hæc enim est illa fiducia, quam in introitu sanctorum in sanguine Christi habere nos dicto loco iubet Apostolus. Videntur Thomas 1. parte, quaest. 48. & 49.

Similis factus sum Pelecano] Psal. 101. versu 7. Quem tamen locum de maiore amaritudineque afflicti hominis, aut ob nimiam peccati penitentiam contriti, cui grauis ac molestus sit strepitus turbæ, publicique conspectus frequentia, vt plurimum interpretantur auctores. ferunt enim aues has in desolationibus, & locis deuastatis, ac salubribus auis habitare. Anobis: *Factus sum sicut Pelecanus, aus illa quæ non habitat nisi in desertis, habens ejus veneno eremi & incultis amaritudinis plenus.*

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΡΔΙΚΟΣ.

Κεφάλαιον Θ'.

ΕΣΤΙΝ ἡ περδίξ πολὺ τέκνον. νεοποιοῖται μὲν
δὲ πορεύεται ἡ γῆρας, & γενὰ τὰ αὐτῇ ἐχάστω
καὶ οὐκ ἀρκεῖ αὐτῇ τῇ ἰδίᾳ γαστρός ὁ τοκος, ἀλλὰ
κλέπτει τὰ αὐτῇ ἄλλοτε, φέρει αὐτὰ ἐπὶ τῷ
νεοτρίᾳ αὐτῆς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ οὕτω γινώσκῃς ἀνθρώπων, ὅταν πολλὰς ἐλεημο-
σύνας ποιῇς, μὴ ἀρεσκῶσι σοι, ἀλλὰ δράμεν εἰς ἐτέ-
ρας ἐκτολᾷς, & πλήθυνον σφόδρα τὴν νεοτρίαν σου. τῇ
τετῇ, ἀγνοῖς τὴν καρδίαν σου, & σκληρῶν λίαν σεχ-
τῇς ἐκείνων δυνάμεων.

NOTÆ.

A vix tibi fidem, facerem, etenim eo vique maximorum virorum
elogia inuidiam & incredulitatem declinate solent, quousque
communem hominum caput non excedunt. Ornat profecto
tantum hunc virum antiquissimus generis splendor, ornat
constans quædam à primis auctoribus ad posteror vique deri-
uata in reges suos fidelitas & studium multa apud eosdem prin-
cipes ob hoc ipsam gratia, amplissimi magistratus domi mili-
tariæque feliciter administrati: ornat (quoniam quæ diximus vix
nostra sunt) verior ac solidior animi nobilitas, vix summa
innocentia, incredibilis candor, rata morum suauitas, vir-
tutum omnium, quæ reliquarum omnium condimentum est, exi-
mia quædam & admirabilis possessio. Quid mirum, pruden-
tes nati homines negant philosophus, ac disciplina, labore,
& experimento fieri testatur: Petrus Velleius est hæc sibi præ-
sidia ita mirum comparauit, ut à primis annis sacrosanctis
literarum studiis omnino confectus, in omni bonarum arti-
um genere ad miraculum excellat. Nec vero ille propter
ea ita se inuidit mundo, vt intra priuatos bibliothecæ parie-
tes semper delitesceret, multa vidit, multa cognouit, multa
tractauit, plurimos officii Republicanum sibi demeruit, quin
etiam & Urbis ipsi & in Vrbe Orbis illius virtus iam olim admi-
rationi fuit. Finiam semel: Erit, cum Velleium considerans,
perfectissimam vigilantissimi præstis, qualem Apostolus in-
struabat, imaginem te intueri dicas, atque illum ad Chri-
stianæ Reipublice utilitatem, vique aurea orientis Reli-
gionis redant tempora, præficiendum Ecclesiæ desideres: e-
rit, cum amplissimo magistratu, ne tot sileant iuris apices,
apertissimum iudices: erit cum ad efformandam lubricam illius
aetatem, qui ad rerum omnium clauum admodum esset, na-
tum Velleium existimes. Denique nulla vnquam viris opti-
mis & maximis præmia propofita, nullæ tam secunde atque
insolentes fortune, quibus non ille se dignissimum præstite-
rit, atque ad illas consequendas amplissimam sibi virtute
ad doctrinam viam non strauit. Patere quæso lector candide, si
ine à proposito argumento Velleii nostri recordatio deduxit,
animio quidem ac desiderio nostro haud plane satis factum est,
tuo nimirum digressionem hac molestum nihil accidisse confido,
Menandi videlicet memor, apud quem *νῦν δὲ γέγραπται γέγραπται*
μὴν ποτὶ Νῦν ἀδεῖν.

B Sicut serpentes. Alii etiam Serpentum prudentiæ memine-
re fasce litteræ, nam eo Genesios loco quem nunc vertit Hiero-
nymus, *Erant serpentes calidiores, nunc. Erant serpentes sapientiores.*
Aquila & Theodorice *παρρηγοῦντες*, legentibus, lxx habent, & *δὲ*
ἰσχυρὸν ὡς φιδεύοντες. Nec aridet quod Augustino Schemo pla-
cuisse video, ea ratione serpentes ibi prudentes vocari, quod
longissime cernant, erentim nimis frigida interpretatio est. Me-
mini item Clementem Alexandrinum libro Stromatum sexto,
alias adduxisse rationes: videlicet quod in maleficiis
(quorum optimus artifex est serpens) inueniri etiam possit
consequencia aliqua & discretio, & compositio, & coniectu-
ra futurorum. Cui sententiæ fauere videtur communis doctrina:
quæ & Basilium auctorem habet homilias. in principium
Proterborum, dum duplicem prudentiam constituit, vnam
propriè commodi custodiam (Votacerrano interprete) & aliam
doli obseruatiorem, qualem habet serpens, alteram quæ vir-
tutis est, & ea quæ agenda aut non agenda sunt, definit. Verum
certe priorem illam vix est vt prudentiam vocemus, astuti-
am, calliditatem, malitiam, fallaciam, versutiam magis
proprie appellabimus. Non inficior, verbum *φρονεῖν* in sacris
litteris ad virtutemque anceps esse, nam vt noui testamenti (in quo
Græcorum verborum maior vis est) testimonium agam, Paulus ad
Rom. 11. *ἡ γὰρ ἡμεῖς ὡς οὐκ ἔσμεν φρονεῖν*, & iterum paulo inferius ad
eodem, *ἡ γὰρ ἡμεῖς ὡς οὐκ ἔσμεν φρονεῖν*, & iterum paulo inferius ad
eodem, *ἡ γὰρ ἡμεῖς ὡς οὐκ ἔσμεν φρονεῖν*, quia subdit
οὐ γὰρ ἡμεῖς ὡς οὐκ ἔσμεν φρονεῖν, & iterum paulo inferius ad
eodem, *οὐ γὰρ ἡμεῖς ὡς οὐκ ἔσμεν φρονεῖν*. At vides vbi quæ & Paulum, & Lucam præfatos, il-
lum *πᾶς* iustitiam hunc *ἐν τῷ ὅλῳ* *τῷ κόσμῳ* *τῷ κόσμῳ*. Adde perperam
illius prudentiam in exemplum proponi qui ea tantum ad no-
cendum & malefaciendum vitat. Quare magis forsitan physica
ratio sit, quam ex veteri Ægyptiorum Phœnicumque theologia
colligit Eusebius, videlicet serpentes spiritualissimos esse anima-
lium omnium, nam abique manu aut pedum & omnino abs-
que alio cuius organi exterioris adiumento, eximiam celeritatem
asse iungunt, feruntur, varias in figuras ac formas gradiuntur,
voluto ac reuoluto gressu in quamlibet partem rotantur. Hoc
autem inde habent, quod præ ceteris animalibus igneam natu-
ram participant. Idque decantatis illis Epies sacrarum Ægyptii
litterarum scriba, quem summum Deorum interpretem Ægyptii
putarunt, cuiusque libros Arius in Græcam linguam traduxit,
concione significauit, cum conueniente atque adeo clausos ha-
bente oculos serpente, tenebras diffundi, illo vero palpebras
oculorum erigente, luce omnia repleri scripsit. Hinc summa
in hæc animalia religio: quibus templa erigebant, quæ pro diis
venerabantur, rerum omnium principia putabant: quin &
Deum appellabant Ophionea: de quibus ex Pherecidæ & Zo-
roastre plurima apud eundem Eusebium. Itaque (vt redeamus)
non erit absurdum, si prudentiam serpentum apud Mosem de hac
serpentina natura ad omnia habili & aptissima interpretemur.
Eam nimirum Deus naturæ opifex ipsi serpentis largitus est, qua

vt Augustini verbis utar, malus demon vix est vt instrumento
ad decipiendos primos parentes. Porro bruta etiam haud im-
proprie appellari posse prudentia docet Theophrasti opus cui ti-
tulus *De animalibus quæ dicuntur prudentia*: auctor & Laetio.
Verum hæc prolixius fortasse quam oportuit.

Simplices sicut columba. Oprime sane diuinus ille magister
prudentiam serpentum columbino candore temperauit: est in
quidem animal istud omnino innoxium, nulli parat insidias,
atque, vt Augustinus ait in Quæstionibus Evangelicis super
Matthæum, non solum grandium animalium contra quæ vi-
res non habet, verum minutissimorum quibus etiam perpar-
ui passeris aluntur, cæde abstinet. Columba serenitatis fuit
Noemonuncia, Christo in baptisinate super caput afficit, fa-
sti omnis aus est, & quæ olim in sacris litationibus ob nimi-
am puritatem præcipue expetebatur. Hinc fit vt rerum spiri-
tualium ac diuinarum in sacris litteris vt plurimum sit symbo-
lum. Ea designantur, Christus, Sanctus Spiritus, Ecclesia Vir-
go Deipara, Gratia, Charitas, Sacra doctrina & Scriptura,
Spiritualis Natura, Ecclesiæ Doctores, viri simplices ac recti,
atque eius generis multa, quæ ex doctissimi Laurenti rhapso-
dia facile colliges. Adscribam ego elegantissimum Marci An-
tonii Flaminii epigramma, in quo magnum Gulielmum Sir-
lerum in pauperi adhuc fortuna delitescemem Scripando Car-
dinali commendat, atque appositisimè columbæ comparat.
Ait:

Commendo tibi Scripande magne
Gulielmum hominem pium, eruditum,
Et candore animi parem columba,
Doctum præterea virtutisque lingue,
Quodque existimas plurimum estimandum,
Pauperem, inueniet tamen docentem
Gratie pauperis mala grauatos.
Illum Gratia magna proteganit,
Antiqua probitate, moribusque
Dignus Pythagora, virum tuoque
Dignum amicitia: idque ita esse certo
Sciens, hunc tibi magne amice dono,
Virtutis tuae dico: nec alter
Cuius aptior est tibi, nec ipse
Patronum inueniet sibi aptiorem.

Ergo (quod est præceptum Christi in quo versamur) de coniun-
genda prudentia serpentina cum columbina simplicitate, ac-
que adeo virtutibus in quæ inter se videntur repugnare, vi-
dendus est diuinissimus Nazianzenus in oratione quam in fu-
nere & sepultura patris sui præfate Basilio habuit: quam cer-
te vix tempero, quin integram hic transcribam: haud tamen
inuidebo lectori omnia, sic ille: *Sed fuerit sane (pater Grego-
rius) tanta tamque illustri morum simplicitate industria tamen, et
que virtute quæ in rebus gerendis versatur, cuiquam alii cederet?*
Minime. Verum idem ipse & lenis ac placidus, ut si qui alius e-
rat, & ad agendum peraque aptus & appositus. Quamvis enim hæc
duæ res fere inter se pugnent & opponantur, simplicitas nimirum
& asperitas, alteraque mansuetudinem cum inertia coniunctam
habent, altera rebus quidem gerendis apta sit, verum humanitate
careat, at in eo tamen mixtice hæc duo in vnum conueniunt.
nempe ut & tanquam asper ac vehemens rebus gerendis cum man-
suétudine incumbet, & tanquam rebus gerendis alius se
se cum industria submitteret, in præfatis gerendis in sermonibus ab
omni metu liberis, in omni denique gubernationis genere. Nam cum
serpentis ad malum prudentiam, columba ad bonum simplicitati
coniunxisset, ita se comparauit, vt nec prudentiam in vsum im-
probitatem, nec simplicitatem in soliditatem degenerare sineret: v-
rum ex ambabus, quo ad eius fieri poterat, vnam virtutis speciem ef-
ficeret, numeris omnibus perfectam & absolutam. Hactenus Theo-
logus, interprete Billio.

Inuentio sera. Hæc serpentum agerastia apud prophanos & sa-
eros scriptores valde vulgaris est. Indicabo fontes: Aristot.
lib. 8. histor. animal. cap. 17. & libro 5. cap. 17. Plin. lib. 8. cap.
17. Leberida. Epiphanius hic (vt fere Græci) *γῆρας* per cathacre-
sin nominauit: Aristot. *κίχρη* & *τὸ κίχρη*, Nicander *ἡ γῆρας*
καλὴ appellat actionem ipsam Plinius, vertiare. Hæc autem de
re poetæ sic narrant: Prometheus caelestem ignem affuratus ad
homines quosdam deuilerat: qui tanto beneficio ingrati, Idui
furtum detegunt, ab eoque in delationis præmium perpetua
iuuentia donati sunt. Hanc igitur illi cum suo clitelario asel-
lo imposuissent redeuntes, asinusque graui siti in itinere labo-
raret, ad fontem quandam petrexit, vbi loci custos serpens, ne
ad aquam accederet, prohibuit, nisi prius pacto pretio. Tunc
arefens asinus se quodcumque haberet daturum promisit: ac-
cepit igitur serpens agerastiam atque inde quotannis exiit fene-
strutem, homines vero senio consueunt. Nicander autem sic
fabellam descripsit:

Ἄσπερος δ' ἀσπερὸς ὁ ἀσπερὸς ποσειδάων
Ὀπὲρ ὁ σέλιος ἐστὶν κείνου περὶ τὸ πῦρ, ὅς
Νεμεσίου καὶ ἰσχυρὸς ἐστὶν ἰσχυρὸς
ὁ δὲ σέλιος ἰσχυρὸς ἰσχυρὸς ἰσχυρὸς
Κυβελίου, δὲ ἡ ἰσχυρὸς, ἡ ἰσχυρὸς
Ἄσπερος, δὲ ἡ ἰσχυρὸς ἀσπερὸς ποσειδάων
Νεμεσίου καὶ ἰσχυρὸς ἀσπερὸς ποσειδάων
Διὸς, πᾶσι δὲ ἀσπερὸς ἀσπερὸς

A vestitus & opertus: at certe vestis illa nihil magis quam eius nuditatem praeferebat, id est, illum ab innocentie statu decidisse, ac proinde ideo vestitus, quia nudus, hoc est, omni felicitate priuatus, & omni praesidio destitutus. Augustinus in expositione Psalmi 101, pellicearum harum vestitum allegorias late persequitur. *Diaabolus* In Graeco est *πνεῦμα* Malus est autem in diuinis literis communis loquendi phrasus, vt per antonomasiam hac voce intelligatur prauus spiritus, sicut & per magis vulgarem illam, *Diaabolus*, quae calumniorum significat. In prece Dominica *Δὲ καὶ ὁ πνεῦμα ἀπὸ τοῦ πνεύματος*, habetur: Latine, *sed libera nos à Malo*: nec enim à rebus aduersis (vt vulgo putant) sed à malo demon-

Tertia serpentis proprietates.

CAP. XV.

S I quando serpens ab homine petitur, caput ille tantum custodit, reliquum corporis exhibet.

INTERPRETATIO.

B Debemus igitur & nos in tempore periculi totum corpus morti concedere solum caput custodire: hoc est, Christum, non deferere, quemadmodum sancti martyres fecerunt, Omnis, enim viri caput Christus est. vt ait scriptura.

NOTAE.

Caput tantum custodit.] Hieronymus, siue auctor epistolae ad Praxidum: *Coluber caput suum celat quando percutitur, vbi se esse mortem suam. Ildorus: Dicit autem Plinius, si creditur, quod serpentis caput etiam si cum duobus enaserit digitis, nihilominus uiuit. unde & totum corpus obijcit pro capite, sententibus. lib. 12. Orig. ca. 4. Alianus autem huius rei rationem reddit, nam auctor est serpentibus cor esse in gutture, lib. 5. c. 31.*

Debemus.] Eadem omnino sunt apud Epiphanius nostrum lib. 3. contra Ophitas Sed & sanctus Chrysostomus in commentario psalmi 114. in illo versu, *O Domine libera animam meam* eandem proprietatem simili allegoria ad mores accommodat: *Quemadmodum (ait) serpens reliquum corpus proicit vt caput conseruet, ita oportet te quoque alia omnia dare pro salute animae. Idem in caput Matth. 10. homil. 34. id ipsum copiosius tractat. Augustinus in enarratione psalmi 57. Offer (inquit) sicut serpens membrum suum percutienti, dummodo caput integrum seruet: Caput viri Christus. Sed & Gaudencius Brixiensis Episcopus in responsione ad Germinium de villico iniquitatis, Caput (inquit) nostrum, qui est Christus, omni diligentia conseruantes & pro eo membra omnia persequentibus laceranda tradentes, vt fides Dei, quae caput sa-*

Quarta serpentis proprietates.

CAP. XVI.

Q Uum serpens ad fontem, vt bibat pergit, virus non deferret, sed in antro illud dimittit, sicque purus accedit, nec illis aquis bibentes veneno inficiat.

INTERPRETATIO.

D Debemus igitur & nos qui ad perennem putamque & diuinis ac celestibus eloquiis saturantem aquam in Dei Ecclesia properamus, in alitiae venenum nobiscum non deferre: sed omnem prauitatem ac iurgium & omnem malam cogitationem deponere, sicque infontes & puri Ecclesiam Christi adeamus, ne anima nostra veneno inficiatur.

NOTAE.

Virus non deferret.] Auctor epistolae ad Praxidum De Cerco Pachtali, de hac re ita scribit: *Coluber ad bibendum veniens, in aqua venenum deponit, ne cum venenum aqua concretum occidat. Glyca autem magis cum Epiphanius conuenit, cuius sunt verba: Quod si aliquando sitit serpens inque puteo potens aduenerit, aquam primo virus suum uomit, ac deinde ad fontem accedit: sic etiam nos cum ad diuinum illud poculum accessuri sumus, vt venientia nos peccata sanemus, omnem prius vitiositatem (foras) dixit simili qua Epiphanius voce *κακία*) debemus abijcere atque ita nosmet ad sacrosancta mysteria conferre. Hactenus Glyca. Serpentibus virus esse in felle sci- pfit inter alios Plinius lib. xi. cap. xxxvii.*

Aquam.] Multa intelligi typice possunt aquarum nomine, vt sanctus Hieronymus auctor est in c. tertio Hieremias. Quod autem haec significasse Epiphanius videntur, sacra est scriptura, siue diuini verbi doctrina. Hieronymus ipse in illud Zachariae, *Et erit in illa die exiens aqua viua de Ierusalem: Aqua (inquit) quae e-*

S. Epiphani. Opera.

ne liberari, oramus. Matth. item 13. *ἡρχεται ὁ πνεῦμα &c. Venit malus. Ioannis 1. cap. 2. ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα. Vbi Vulgata: Quoniam uicisti Malignum: item quinto *ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα*. Eadem simili voce: *Malignus non tangit eum*. Paulus, *ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα*. vbi & translatio Latina auxit gradum, & reddidit: *In quibus dei scito possitis omnia tela Neguissimis ignea extinguere: ad Ephesios ultimo. Sunt qui & illud Isaia de Ierusalem, ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα ὁ πνεῦμα*. Numquid non tu percussisti superbum? eodem tropo de Satana interpretentur. Ad doctas institutiones Episcopi Causiensis Petri Garsiae Galarzae.*

Τὸ πνεῦμα τῶ ὄφιος.

Κεφάλαιον ΙΕ'.

ΤΟΥ ἀνθρώπου αὐτὸν ποικραμῆσαι ἰχνεύοντ' ὁ λὸν τὸ σῶμα τοῦ ὄφιδος, τὴν κεφαλὴν μόνον φυλάσσει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οφείλομεν ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐν χειρὶ πειρασμῶ ὅλον τὸ σῶμα θανάτῳ παραδίδωμεν, μόνον τὴν κεφαλὴν φυλάττομεν. τὴν κεφαλὴν μὴ ἀνομιῶν ὅσοι ἐπὶ οὖν οἱ ἄγιοι μάρτυρες. ἡ κεφαλὴ γὰρ πάντος ἀνθρώπου ὁ Χριστὸς ὅστις ὡς γέγραπται.

luti ac uita est, sana & inuulnerata permanet. Ildorus autem Pelusiores: Dominus nos prudentes vt serpentes esse iubet, vt ingeniosissime: sic nempe vt caput nostrum in omni tentatione conseruamus. etenim quibuscuque aduersis casibus ac plagis serpentes immittuntur, incolunt atque illa sum caput seruat. Ad Comitem Herminum. Michaelis Glyca huius & earum quas superius adduximus, proprietatum meminit, & eas eisdem pene, quibus Epiphanius, verbis allegorice tractat.

Ait scriptura.] 1. ad Corinth. cap. 11. quibus verbis monet eo loci Paulus viros aperte capite orare debere, feminas vero velato, nam vt ex eo colligitur, vir imago Dei est & ipse gloria, mulier autem viri gloria & propter virum creata, ac proinde in signum subiectionis velare debet caput suum. Tertullianus Apostolorum seculo proximus consuetudinem hanc multis in locis commendat, & aduersus contrarium sentientes illam ruerit, praecipue lib. 5. aduersus Marcionem, cap. 8. & ex professo toto libro De veland. vñg. Vide Concilium Gangrense, canone. 17. & Sanctum Chrysostomum in commentario dicti capitis 11. ad Corinth. & Anastasium Nicanum in quaestionibus super scripturam, Quaestione 62. Sed hac forsitan aliquantulum.

Τὸ πνεῦμα τῶ ὄφιος.

Κεφάλαιον ΙϚ'.

ΟΤΑΝ ὅτι τὴν πηλὴν τὴν ὕδωρ πῆλιν ἐλθὼν ὄφιος, & φέρεται τὸν ὄν, ἀλλὰ γὰρ ἀφ' αὐτοῦ ἐν τῇ νεοφύτῳ ὅτι καὶ ὁ φάρμακός πορεύεται, ἵνα μὴ τοῖς ἐξ αὐτοῦ πίνοντες φαρμακεύονται.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οφείλομεν μὲν οὐδ' ἡμεῖς ὅτι τὸ ἀνέναντον τὴν καὶ ἄκατον ὕδωρ πορεύεται, τὸ τῷ θεῷ καὶ ἐπουρανίων λογίων ἐν τῇ τῷ θεῷ ἐκκλησίᾳ γέμον, μὴ φέρειν σὺν ἡμῖν τὸν κακίαν ὄν, ὁ μὲν ἀλλὰ πᾶσαν κακίαν καὶ λοιδορίαν, πᾶν τὸ πονηρὸν ἐξήμενηται ἀφ' αὐτοῦ, καὶ ὁ φάρμακός πορεύεται ὅτι καὶ ὁ φάρμακός πορεύεται ἐν τῇ τῷ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ὅπως μὴ τῇ ἡμετέραν ψυχὴν καὶ φαρμακεύονται.

greditur de Ierusalem, hoc est, de Ecclesia, doctrinam indicat Saluatoris. Idem docet in Iobi caput xii. in illis verbis: *si conuenerit ita quae, omnia siccabuntur. Idem in Proverbiorum illud. Quo modo in aquis resplendent, &c. cap. xxvii. idem in Ezechielis cap. xlvii. Videndi etiam sunt interpretes in illud Isaia cap. xi. Repleta sunt omnia scientia Domini, sicut aqua multa operiet mare. In Ioannis item caput 4. & 7. in Euangelio.*

In Dei Ecclesia.] Optime nam certe extra vnam Ecclesiam nulla est sana doctrina, nulla scripturarum auctoritas. Atque hoc dictum esto contra eos qui pro libito scripturas vel nouas sibi coniungunt, vel veteres & probatas temerarie reiciunt, quorum infelicissimo hominum (proh dolor) nostro quo quam pene infinitus est numerus: Atque Epiphanius felicissimis illis nascentis Ecclesiae temporibus proximus, bis certe in vix quatuor aut quinque lineolis repetit, in vna Ecclesia salutes haece aquas scaturire, hoc est, sacram & diuinam doctrinam. Quid, an non & ipse olim Paulus

Ec 3

necesse

fra, &c. atqui Christum seipsum crucifixisse Theologi renuunt. cum S. Thom. 3. p. q. 47. art. 1. Deinde una linea interposita concedit quidem Christum redemisse homines, at negat emisit: verba sunt, *Sic etiam redemit* (Christus) *non dixit* (Paulus) *emissit*: nec enim ad aliam venit ut raperet aut emiserit: si enim emisit, non habens emisit, & velut mendicus, quia non habebat, acquisivisset, & adeptus non vendidisset, a quodam videlicet feneratoris impulsu. &c. hoc autem repugnare videtur Paulo dicenti, *Empti enim estis*

DE APE.

CAP. XXI.

Al sapiens. Parva inter aues est apis, & principium dulcedinis fructus illius.

INTERPRETATIO.

Haud aliter divina opera incomprehensibilia sunt in hominibus, & mirabilia in excelsis, & super mel & fadium ac super creata omnia dulciora.

NOTA.

Sapiens. Plinius auctor est, nothas & apes, feralibus odiis dissidere. Itaque iungimus capibus hisce agnos tigris. Locus est Ecclesiastici (ut vocamus) cap. 21. ubi eadem habentur verba, & fere simili translatione declarantur.

Apis. Nullum fere est natura opus sic admirandum ut apes. Nam vero ut pictores vel sculptores, utingunt vires atque in arte præstantiam ostentent, minutissimam eligunt materiam, in qua rei cuiusque quam fingunt ita partes discernunt, ut vnaqueque perfectissime cernatur, exprimitur, vivat: sic nature huius architectus Deus in brevissimo insecti corporeculo sapientie sue divitias mirum in modum profudit. Quod enim bestiola iudicium? quæ in opere industria? quæ sedulitas? quæ sollicitudo? quis ordo? Deinde quam abscondita, atque adeo humano capiti maior illius natura opus peragat omnium longe mortalibus viliissimum, ac communissimum: & tamen ita peragat, ut nullus adhuc quantumvis curiosus, extiterit, qui aut miras cellularum fabricas videret, aut laboris & industria rationem comprehenderet. Quin & quod in aliis animantibus cognitioni obuium esse solet, generatio, ea in apibus aque abstrusa. Nam ferunt quidam ex apibus gigni apes: alii ex putrefacto melle oriri: nonnulli ex purissimo, cunctis ibi semine multo intus emissio & confectio, iuxta ac pisces: nec defunt qui ex bubula putrefactione, in quibus est & Homerus, & Dionysius Vricensis lib. 16. c. 2. & Bianorus, a quo epigrammate titulo est *de apibus*, & *de apibus* appellatur: & ex nostratibus Virgilius. Aristoteles ipse post longam discussionem vix certi quid statuit. Dictum hoc fit ut intelligatur, divina opera, quorum alitudo percellat Paulum merito ex apibus operibus ac natura adumbrari. Qui autem exactius huius animalculi historiam velit discere, adeat Philosphum lib. 3. cap. 10m. Plinium lib. 11. c. 2. s. Virgilius lib. 4. Georgicon, ut eorum magis obuia: nec enim inter sacros aut prophanos scriptores reperitur quilibet apud quem non sit frequenterissima apum mentio.

Fructus. Mel, a quo & ipsa apis Græcæ denominationem accepit, melioris auri Mnaæe credendum est, & mel & apis ab Oreade nympsa Melissa nomine, quæ fauos melle plenos speciens prima in Peloponneso & cibo & apibus nomen dedit. Hyginus paulo aliter fabulam narrat. Vocat autem mel fructum apis, quod ab ea potissimum hoc munus habeamus: ceteri alibi,

DE TERRESTRI RANA.

CAP. XXII.

Terrestis hæc rana calorem solis excipit, & gelu, imbris, ventos, & hybernas tempestates sustinet. Aquatica vero nihil horum tolerare potest: verum ingruente hyeme seipsum in profundum demittit. Sole vero emicante emergens placide incalescit: cum autem solis calor increuerit, ferre illud non potest, ac denovo in profundum sese deicit.

INTERPRETATIO.

Sic & qui otiose degunt monachi minime poterunt famem, sitim, nuditatem, continentiam, & humilitatem tolerare: qui vero otio non indulgent, libenter ieiunant, atque omnia sustinent.

perio magno 1. ad Corinth. 6. in quo articulo videndi sunt doctores qui de Christi satisfactione agunt, & Thomistæ in 3. p. tum q. 1. art. 2. tum q. 48. art. 4. ubi S. Thomas dum respondet ad primam objectionem, hanc ipsam quam in Cornat, vult neglegentius diluit. Quinimo & idem Epiphanius lib. 2. cap. 66. in fine, dum confutat Manichæum apertis verbis contra ipsum qui præfata affirmabat, docet utrumque verum esse, & Christum humanum genus commisisse & emisse. Itaque caute legendus Cornarius. Est hæc satisfactio in Epiphania nostro industria rudis, quædam adumbratio.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΗΣ.

Κεφάλαιον ΚΑ'.

EΠΗΡΤΑΙ ὅτι τὸ σόφον, μικρὸν ἐπετεινὸς μέλισσα, καὶ ἀρχὴ γλυκύματων ὡς κερπὸς αὐτῆς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὡς αὐτὸς τὸ φεῖλον ἔργον ἀνεξίτηλας ἐκ ἀδράποισ καὶ θαυμαστὰς ἐν ἡλοῖς, καὶ γλυκύματων ὑπερβύνη, καὶ κερπὸν, καὶ ὑπερ πάντων τὰ κτιστά.

quam in similibus mel inueniri notum sit: nec multum constat an ros ipse maritimus mel sit ab apibus sorptus, ac postea in cellularum vorfusus, an ab ipsis intus conficiatur.

Principium dulcedinum. Nam mel dulcissimum esse dalcium omnium tradunt & medici & physici. Homerus melli dulcedinem, vino suauitatem ut proprium attribuit. sic tropro pro quavis re dulci accipitur, & mellitiam linguam, eloquentiam dulcedine pollicentem voramus. Hic apes Homero, & Heliodo, & Ambrosio nostro Mediolanensi recens editis in ore mellificantibus facundiam præmonstrauerunt. Et Leuitici 2. verbat Dominus ne quidquam aut fermenti aut mellis adoleretur in sacrificiis, ubi mellis nomine Clemens Alexandrinus, Origenes, & Hieronymus mundanae eloquentiae lenocinia significari auctores sunt.

Sic divina opera. Multarum rerum symbolum est apis, tam apud sacros quam apud profanos scriptores. Deo hic comparatur, tum quod illius opera (ut diximus) abscondita sunt, tum quod & mirabilia & dulcissima. Vulgare est Phocylidis illud (cuius in honorem apes mentionem facimus) apud Stobæum lectum. 65. ubi quatuor referuntur animalia ex quibus femina natura existimantur, ex cane, quæ omnino molesta sunt, ex sue, quæ nec bona nec mala, ex equo, quæ aliquantulum commoda, ex apicula, quæ optima. Simonidis etiam apud eundem auctorem sermone 71. extant in idem elegantissimi versus.

Incomprehensibilia. *ἀνεξίτηλα*, qua etiam voce apud lobum virtus ac sapientia Dei extollitur c. 21. *Quis facit magna* (ut *ἀνεξίτηλα*) *incomprehensibilia*, & mirabilia quorū non est numerus. Paulus item loco citato vias Domini *ἀνεξίτηλα* appellat, ubi Latinus interpres *inestimabiles* reddidit. Tertullianus in libro aduersus Hermog. eundem Apostoli locum tractans, iudicia Dei in inuentibilia dixit nempe more suo, qui propositione abaudiente, ut vocat Festus, suæ *ἀνεξίτηλα*, ut Cicero, libere uti solet. Porro ad hanc diuinorum operum (ut sic dicamus) incomprehensibilitatem spectat patheticum illud atque impium forsitan Piutii: *Eurus est profecto, furor, egressus ex eo, & tamquam interna eius enclita tam sunt nota, ita scrutari externa: quāvis vero mensuram ullius rei possit agere, qui sui nesciat, aut mens hominis videre: quæ mundus ipse non capit.*

Mirabilia. David sepiissime Deum vocat τὸ ποιῶν τὰ θαυμάσια. Damascenus & illo antiquior Synesius Christum τὰ θαυμάσια appellant.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΞΗΡΟΒΑΤΡΑΧΟΥ.

Κεφάλαιον ΚΒ'.

ΟΤΙ ὁ ξηρόβατραχος δέχεται τὸ θερμὸν τῆς ἡλίου, τοῖς τε παχέσι, σμύροσι, ἀμύροσι, καὶ χοιρίδιαι, καὶ πάντα τὰ ποικίλα, οὐδ' αὖτως ταπεινὰς ὄβρις, ὁ δὲ ξηρόβατραχος ἀδυνατεῖ ὑπερβῆναι τὴν τοῦ πᾶν, ἀλλὰ κατὰ λαβὸν τὸ χειμῶν. Ἐλάττωται ἐν τοῖς βυθίοις, ἐπὶ τῶν φάντων δὲ ἡλίου, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ὕδατος, ὅταν ἐπὶ τῆς ἡλίου θερμότητος, αὐτὸν φέρει οὐ δυνάται, καὶ πάλιν εἰς τοὺς βυθίους.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὅτι καὶ οἱ μόνον οἱ κηρύττοντες ὅτι οἱ τὸ εἶναι τὰ ποικίλα πάντα, δύνανται, γινώσκοντες, ἐκ τῶν τοῦ πᾶν, καὶ χαίροντες ἐν αὐτοῖς. οἱ δὲ ἐκαστοὶ οὐκ ἔχοντες τὴν δύναμιν, καὶ πάντα φέρουσιν.

NOTA.

NOTÆ.

Rana.] Et nunc male cum apibus agitur, cum ranas earum generi infestissimas tam prope coniunxerimus. Aristoteles enim *Rana* (inquit) *qua in luto degunt* (τεταραγμέναι) *apes ad aquam accedentes rapiunt: quā ob rem eas apiarj per stagna & paludes venari solent.* & Plinius: *Apibus aquantibus rana insidiantur, nec ha tantum qua stagna rinasque obsident, verum & Rubeta veniunt vltro, adrepenteque sufflant.* Cum Aristotele & Plinio sentit Alianus.

Terrestres.] Duo hæc ranarum genera, terrestre & aquaticum recte constitui experimento discimus: dignoscere autem quæ earum ad illorum vnumquodque pertineant, non ita obuium. In eam sententiam frequentiores eunt physici, vt terrestres esse dicant Calamitas, quæ quod inter arundineta degunt, sic vocantur: rubeta, quæ & in rubis & verpibus: quædam aliæ conetæ: gibbosa aliæ: aliæ sterconariæ dictæ, quod vt plurimum sub stercore latent, quibus si bufones annumeres, non id sine auctore fiet.

Nihil horum.] Plinius auctor est aquaticas ranas semestri tantum vita in limbum solui, ea ratione quod hybernis mensibus nullæ conspiciantur: sed reprehenditur à recentioribus, & merito: nam veteres ranas verno tempore iterum apparere constat, latent igitur interim ob frigoris impatientiam. Albertus, Hyeme (inquit) *latet rana extra aquam in remis calidis & aliquando in aquis sub terra, qua hyeme sunt calida: vere procedit ad aquas.* Et Matthiolus: *In paludibus illis qua per hyemem non congelantur, omni tempore, præcipue tamen vere, rana reperitur.* Aristophanes diebus apicis in paludibus suis salire eas per cyperum & phleon (fuerit genus est) ait. vbi Interpres, Sole & calore gaudere scribit. Spectat huc etiam quod ex Arato, Plinio, Plutarcho, & Aliano vulgo traditur: scilicet cum illæ altius vel clarius solito coarant (sic vocant earum obstreperos sonos) pluuiam portendi: quoniam (vt ex Theone citat Rhodiginus) fug diotem reddi aquam conquæruatur.

Sic monachi.] Rana aquatica magis est deses, quam terrestis, quæ & per proceras arbores reptet, & in altioribus ramusculis coarare solet: aquatica contra semper in aquis torpet.

Qui otiose degunt.] Malorum omnium lenam esse otium quamplurimus veterum auctorum testimonio constat: cum autem omnibus perniciosum sit, maxime tamen iis qui monasticum profitentur, exitiale est: qui scilicet si otioses stationem deserant, hostes quidem vltro accerunt, id est, prauas animi affectiones, quæ aduersus spiritum semper militant, prouocant, & validiores efficiunt: tandem experimento discunt scriptores Græci vtrum esse illud, *πρὸς ἡμᾶς ἐξ ἀπορίας.* Sanctus Hieronymus scribens ad Rusticum monachum de viuendi

DE CHARADRIŌ.

CAP. XXIII.

EST auis charadrius dicta, quam Physiologus ait albam esse totam absque villa prorsus nigredinis nota. Porro si quis morbo laboret, sitque hominis ægritudo letalis, prospectum suum charadrius ab illo auertit: sin vero morbus vitæ securitatem promittat, tunc charadrius in ægrum intendit visum, & vicissim ager in charadrium.

INTERPRETATIO.

Sic Christus Dominus noster candidus est totus, absque vlla mundana nigredine, qui à reprobis vulum suum auertit: in sanctorum autem faciem respicit. Age, quomodo, inquit cum charadrius impura sit auis personam Christi sustinet: impurus quidem & serpens, quem tamen in testimonium adduxit Christus, dicens: *Quemadmodum exaltauit Moses serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.*

NOTÆ.

Charadrius.] Autem hanc inter nocturnas numerat Aristoteles lib. 9. cap. 11. à quo nec Græca ipsa etymologia abhorret, vt idem Philoprophus auctor est: *τις δὲ οἰκὸς αὐτῆς* (ait, de domiciliis volucrum agens) *οἱ μὲν δὲ τὴν πύλινον αὐτῆς, οἱ δὲ τὴν πύλινον αὐτῆς πύλινον, εἰς ὃν καλεῖται τὸν charadrius.* Et Aristophanis scholiastes: *Vocatur* (inquit) *charadrius ὅτι τὴν πύλινον αὐτῆς διατείνει, quod incolat hiatus seu terra voragines.* Gaza in Aristotele nunc hiatalam aut hiaticolam reddit, nunc rupicem, eodem spectante vocis significatione.

forma, vnum illud admonet, ne otiosus vnquam sit, sed vel fiffellam textat iunco, vel canistrum lentis plectat viminibus, humum fariat, areolam æquo limite diuidat, plantas per ordinem ponat, aquas irriguas ducat, textat lina capiendis piscibus, quæ ipsius verba sunt. hunc enim fuisse monachis Ægyptiis morem, vt neminem inter ipsos otiosum esse sustinerent, ibidem testatur. Extat autem fragmentum hoc apud nostrum Gratianum tomo 3. titulo De consecratione. Chrysostomus in homilia de vita monachorum, nullam illos horam exercitatione vacuam habuisse scribit. Et Basilus, in insinuatione hoc corypheus, monasteriorum fetmentum otiosos vocat. Eadem doctrina ex Climaco, Cassiano atque alijs id argumenti scriptoribus facile colligitur. Quod cum ita sit, æque tamen commendatur in monacho vitæ quies, Nec enim (est prima fronte contraria videatur) repugnat, monachum non esse otiosum, & tamen in quiete viuere. In Vaticana bibliotheca (cuius certe exhaustos thesauros quotidie experimur) extant inter Græca, Helychii opera, plut. 4. n. 329. in quibus alius latet auctor nomine Antiochus, qui (quod sciam) nondum vulgatus est: Codicis epigraphæ est, τὸ ὄνομα Ἀντίοχος ὁ ἐκ τῆς ἀντιόχειας πόλεως, ὁ ἁγίου Ἀντιόχου ἀδελφὸς καὶ συγγενὴς. Nec statuerim an is sit Antiochus qui Ptolemaidis episcopus fuit, natione Syrus, eloquentia clarus, quam & Constantinopoli profectus est, an ille alter Eusebii Samofatenis ex sorore nepos, qui imponi sibi manus ab Ariano episcopo passus non est: ille iunior fuit, & sub Arcadio vixit: iste vero antiquior, & sub Valente. Eustathius item duos legimus, vnum episcopum Antiochenum, & qui in concilio Nicæno de Constantinopoli laudibus orationem habuit, sanctitate clarissimus, qui & sub Constantio confessor occubuit. Catholica fidei propugnator certissimus: alterum qui primus inter Armenos monasticus auctor censetur: cui Basilii Aletica à plerisque ascribuntur. Se bastenus ex monacho episcopus, quique in errores aliquot postmodum lapsus creditur, à quibus ipse se in concilio purgavit: vixit autem repositus Valentis, cui cum synonon fuerit prior Antiochus, verosimilius est illum esse ad quem inscribitur liber. Vtrumque sit, Antiochi extat opus quod dico, aureum quidem illud & quod totum ad monasticæ vitæ perfectionem pertinet: in eo primum caput est, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. De quiete. initium autem tale ferme: *Ἰναὶτ monachum quietis: nam si & scelere vacauerit, & quatuor in oratione virtutes adiutrices acceperit, videlicet longanimitatem, vigiliantiam, humilitatem & temperantiam, nullum ea ad perturbationem vacuitatem certius compendium dari potest.* Deinde φησὶ τὸν ἁγίου Ἀντιόχου γραφικῶς describit, & quam sit necessaria virtus hæc huic insinuat sectatoribus, doctè explicat.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΑΡΑΔΡΙΟΥ.

Κεφάλαιον ΚΓ'.

ΕΣΤΙ γὰρ πετεινὸν λεγόμενον χαράδριον. ὁ οὖτος λόγος ἤλκετο ἀπὸ τῆς τοῦ ὄφιο λευκότητος, καὶ ὅλος μὲν αἰὶν ἔχει. καὶ εἰς τὴν νοστή, ἡ πύλος τῆς ἀντιόχειας πόλεως εἰς τὴν γὰρ ἀποστροφὴν, ὅπου ἔστι νοστή τῶν ἀποστροφῶν αὐτῶν χαράδριον. εἰ δὲ ἡ πύλος αὐτῆς ζῶν ἐστὶν ἀπέναντι τῶν νοστίων, ὁ χαράδριον, καὶ ὁ οὖτος τὸν αὐτόν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ ὡς οὖτος καλεῖται ἡμῶν χαράδριον ὁ λευκός ἐστι, καὶ μάλα μαλαγίαν τῆς κοῦμης ἔχει καὶ μὴ τῆς σπινθάρου. καὶ ὁ οὖτος ἡ πύλος αὐτῆς πόλεως εἰς τὴν γὰρ ἀποστροφὴν βλέπει. ἀλλ' ἐρεῖς μοι, ὅτι χαράδριον ἀκατάχαρτον ἐστὶ, καὶ πῶς φέρεται εἰς ἀποστροφὴν τῆς χαράδριον, ἀκατάχαρτον ἐστὶ καὶ ὁ ὄφιο, καὶ ἐμετρίωνται αὐτὸν ὁ χαράδριον λέγων. Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τὸν ὄφιν ἐστὶ τῆς ἡμῶν, ὅπως ὁ φησὶν αὐτὸν τῆς ἡμῶν ἀντιόχειας πόλεως.

Albam esse totam.] Non explicat Aristoteles quo colore sit charadrius: verum docet esse & colore & voce praua. verba illius sunt: *ἵνα δὲ χαράδριον πύλινον καὶ τὴν πύλινον αὐτῆς πύλινον: praua est hæc auis & colore & voce.* vertente Gaza. Albertus cum Physiologo sentit, & albam esse totam testatur.

Morbo laboret.] Auctor anonymus Psalmorum commentator in commentario Psal 84. vers. *Deus tu conuersus conuersus es:* idem omnino de charadrio scribit. Albertus etiam & recentiores alii. Illud vero & magis notum, & melioris notæ auctoribus commune, charadrii prospectum regio morbo laborantibus prodesse. Alianus: *Charadrius aui eximio naturæ*

A

DE CICONIA.
CAP. XXV.

Ciconia avis est castissima: mas enim nec feminam illecebris ad coitum prouocat, nec ipsi vim inferit. Vnde eadem avis mirabili pietate vtrumque parentem in senectute alit.

INTERPRETATIO.

Sic & nos duo illa praecepta adimplere oportet, hoc est, à malo diuertere, & bonum facere, quemadmodum regius propheta scripsit. Sed & Dominus similiter in Decalogo iubet, sic dicens: *Honora patrem tuum & matrem tuam: & rursum Non machaberis.*

NOTAE.

Castissima. Refert Alianus lib. 8. cap. 19. in Carnone (ciuitas Thessaliae est in Pharfalicijs Plinio & Stephanò, Ephira ab Homero, hodie, auctore Bellonio, Ceres appellatur) eximia forma mulierem quandam fuisse, cui nomen erat Alcinoe, quae cum à coniuge peregre profecto domi relicta esset, stupri consuetudinem cum seruo habebat: hoc igitur cum ciconia, quae domi alebatur, videret, seruales iniurias in dominum non tulit, sed in adulterum conuolans oculos illi eruit. Hoc Alianus riualem inuidiam (interpretare Gillio) vocat: sed plausibilis est, castitatem appellare.

Illecebris. Lex Areopagi magis puniendum esse decreuit illum qui mulieribus & peruersis omnibus alienam vxorem corrumpit, quam eum qui vim intulit quia ille animum etiam corrumpit. hic corpus tantum. Ideo Lyfiam in oratione de eade Eratosthenis. Gorgias autem in oratione pro Helena vtrumque vim vocat, & hoc nomine scelus omne in Alexandrum reuocit ipsam iniuste reprehendi probans. Non est dissimilis argumenti quod in Demetrio & Timotheo vertitur in dubium: quorum cum vnus vi tyrannidem exercuerit, alter muneribus & obsequio, quatuor vter eorum haberi debeat immanior. Ius nostrum in adulteros quæ vim intulerunt, seuerius animaduertit.

Mira pietate. Commendantur in ciconia eximiae virtutes, prudentia, iustitia, temperantia, sed prae omnibus pietas tam in

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΛΑΡΓΟΥ.
Κεφάλαιον ΚΕ'.

ΕΣΤΙ δὲ ὁ πελαργὸς ἀγνὸς τοῖς ὄρεσι. ὅτε γὰρ ἂν ῥέῃ τὴν θάλασσαν θάλαττος πρὸς τὴν ὁχέαν ἐκείνην δὲ βλάσταιται τὸ γὰρ ὄρεον τὸ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτὴ εὐσεβείᾳ θαυμαστὰ γροβόσκει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Οὗτα καὶ ἡμεῖς δύο γέρας ἐπὶ τοῖς ὄρεσι πληρεῖς δὲ ἔσονται. ὅτε ἐκλίεναι δὴ τὸ γὰρ καὶ ἀγαθὸν ποιεῖν, ἀσπέρ γὰρ φαίνεται ὁ βασιλικὸς πρὸς φημίς. καὶ ὁμοίως δὲ ἐκείνη καὶ ὁ γὰρ πρὸς αὐτὴν ὁ κύριος οὗτω λέγων, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. καὶ αὐτὸς. Μη μοι χεύσους.

prolem, quam in parentes: cuius rei frequentissima mentio est apud omnes naturalium rerum scriptores. Hinc fit, vt *πατέρων* pro mutui beneficii vicem rependere, dicamus, ab huius nempe aui nomine sumpta translatione. Apud scholiasten Aristophanis notauit Budæus leges quasdam *ἀντιπατρὸς* dictas, quibus scilicet cauebatur de alendis in senectute parentibus. Eodem etiam spectat epitheton illud pietatis cultrix, ciconia à Petroto Arbitro tributum. Denique apud sanctos Patres communis est pietatis ciconia mentio & allegoria. Ex Græcis videndus Basilus in hexamer. hōmil. 8. & in peculiari libello cuius titulus est, *De honore quo assidue sunt parentes in senectute, & in iuventute.* Ex Latinis Ambrosius eod. opere cap.

Declina à malo. [Plal. 33. ver. 15. Quibus verbis perfectio Christianæ vitæ continetur. idem est quod Paulus Romanos docuit cap. 12. *Dilectio* (inquit) *sine simulatione, odientes malum, aduerentes bono.* Non enim sufficit malis operibus abstinere, nisi bona feceris. Maximus monachus in capitibus monastici exercitiorum locum palmi illustrat: citatur autem ab Anastasio in quatuor. cui titulus, *Siste senex aut imbecillus, & cum pusilli sit animi, non possit esse monachus, aut facere que sunt monachi, quomodo poterit penitentiam agere, & saluus esse.* Exstat etiam Dorothei Archimandrite in hoc argumento celestis homilia, quæ inscribitur: *De timore & pœni inferni, & quod eum qui saluari cupit, non deceat sine cura sua salutis viuere.*

LECTORI.

C

ON abs re litteraria fore duxi, (candide lector) si Epiphanijs Physiologo eiusdem sancti nondum vulgaris (quod sciam) In Palmarum festiuitatem hymnus, sub eodem SIXTO V. Pontificis Maximi nomine, iret comes. Hymnum quidem merito appello, quem totum pijs inuocationibus, encomiis, votis, iubilis plenum legis. Hunc illustrissimæ Antonij Caraphæ Cardinalis optimi & amplissimi bibliothecæ debet: ex cuius videlicet antiquo quodam Græco codice Getardus Vossius Belgæ vir doctus & pius eum exscripsit, & nobis pro veteri mutua amicitia nostræ iure communicauit. Itaque Latinum ex Græco duabus aut tribus adiunctis notulis exhibemus. Et vero exhibemus in eam spem adducti, vt tantis duobus patronis commendatus Epiphanijs Sirleto nempe & Carapha beneuola luce persuaratur. Carapha, quem ceteri studiosi propterea, boni parentem, doctrina refugium, virtus asyllum agnoscunt. Datur hoc diuino numine sacrosanctis huius studiis, vt nunquam sine Mecenatibus iaceant: itaque vno -- auiuso, non deficit alter Aureus. Vale.

SANCTISSIMO D.N. SIXTO V.
PONT. OPT. MAX.

D

ASCE etiam melioris temporis exuias, Pater Beatissime, nomini tuo sacras esse decet: nam si auctorem, id est, sanctissimum Episcopum, si argumentum, id est, populi institutionem consideres, vni tibi Episcoporum Episcopo, Catholice Ecclesie magistro merito debentur. Iam si & industria nostra rationem habeas, id certe omne antiquo ciuitatis huius tua iure, quod dominis in seruorum bonis datur, vindicabis. Vale Felix.

S. T.

Humilis seruus

D. Confalvus Ponce de Leon.